

Финансира Европска унија

Локални план управљања отпадом за општину Дервента за период 2012 - 2018

НАЦРТ

Фебруар 2012. године

CENTAR ZA MENADŽMENT, RAZVOJ, PLANIRANJE

Implementira MDPI u partnerstvu sa UF-FL

Sufinansiraju opština Derventa i općina Lukavac

САДРЖАЈ

1. ЦИЉЕВИ ИЗРАДЕ ОПШТИНСКОГ ПЛАНА УПРАВЉАЊА ОТПАДОМ.....	5
2. ПОДАЦИ О ОПШТИНИ.....	7
2.1. Територија и становништво	7
2.2. Економска и привредна активност општине	9
2.3. Саобраћајна инфраструктура.....	11
2.4. Геолошке карактеристике	11
2.5. Хидролошке карактеристике	14
2.6. Климатске карактеристике	8
3. ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР УПРАВЉАЊА ОТПАДОМ	17
3.1. Субјекти и одговорности у управљању отпадом.....	17
3.2. Институционални оквир	17
4. СТАЊЕ У ОБЛАСТИ УПРАВЉАЊА ОТПАДОМ У ОПШТИНИ	21
4.1. Врсте, количине и састав отпада	21
4.2. Сакупљање отпада и транспорт.....	21
4.3. Рециклажа отпада и други облици искоришћења отпада	23
4.4. Друге опције третмана	23
4.5. Одлагање отпада.....	23
4.6. Индустијски и опасан отпад.....	24
4.7. Остале врсте отпада	24
5. СТРАТЕШКИ ОКВИР И ПОТРЕБНЕ ПРОМЈЕНЕ.....	25
5.1. Пораст количина комуналног отпада	25
5.1.1. Превенција настајања отпада	26
5.1.2. Процјена будућих количина отпада	27
5.2. Потребне промјене у систему управљања отпадом	27
5.2.1. Прописи у области управљања отпадом	27
5.2.2. Локалне институције за управљање отпадом.....	28
5.2.3. Повећање степена покривености услугама сакупљања отпада	28
5.2.4. Примарна селекција отпада	28
5.2.5. Управљање посебним токовима отпада.....	28
5.2.6. Управљање медицинским отпадом	29
5.2.7. Управљање отпадом животињског поријекла	29
5.2.8. Санација постојећих депонија	29
5.2.9. Управљање баштенским отпадом	30
5.3. Приједлог организационе структуре система управљања отпадом	30
5.4. Опције управљања отпадом на регионалном нивоу	31
5.5. Опције управљања отпадом на локалном нивоу	31

5.6.	План сакупљања отпада	31
5.6.1.	Програм сакупљања комуналног отпада	31
5.6.2.	Програм сакупљања опасног отпада из домаћинства	31
5.6.3.	Програм сакупљања кабастог отпада	31
5.6.4.	Програм сакупљања индустријског отпада	32
5.7.	Опције третмана и искоришћења отпада	32
5.7.1.	Рециклажа	32
5.7.2.	Биолошки третмани отпада	32
5.7.3.	Термички третмани отпада	32
5.8.	Мјере за спречавање кретања отпада који није обухваћен планом и мјере за поступање са отпадом који настаје у ванредним ситуацијама	33
5.9.	Претоварне станице за локално сакупљање у општини	32
5.10.	Препоруке за санацију сметлишта	32
6.	ФИНАНСИЈСКА АНАЛИЗА И ПРОЦЈЕНА ТРОШКОВА	35
6.1.	Анализа постојећег стања	35
6.1.1.	Извори података	35
6.1.2.	Специфичности услова пословања ЈКП-а у БиХ	35
6.1.3.	Остварени приходи и тарифирање услуга из управљања отпадом ..	35
6.1.4.	Трошкови сакупљања отпада у ЈКП	35
6.1.5.	Индикатори ефикасности и укупна оцјена тренутног пословања ..	36
6.2.	Очекиване промјене у финансијским показатељима пословања при примјени предложених модела управљања отпадом	36
6.2.1.	Прорачун потребних улагања	36
6.2.2.	Промјена у трошковима	36
6.2.3.	Очекиване промјене у приходима	36
6.2.4.	Финансијски резултат	36
7.	ДРУШТВЕНИ АСПЕКТИ	37
7.1.	Преглед невладиног сектора у општини Дервента	37
7.2.	Информисање у функцији едукације грађана и развијање јавне свијести ..	38
7.2.1.	Измјена културних образаца и навика становништва	39
7.3.	Учешће јавности	39
7.3.1.	Доношење одлука и планирање мјера	40
7.3.2.	Укључивање грађана у измијењени систем управљања отпадом ...	42
7.4.	Начин укључивања мишљења јавности у процес процјене утицаја	43
8.	РАЗВОЈ И ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА ЛОКАЛНОГ ПЛАНА УПРАВЉАЊА ОТПАДОМ	45
8.1.	Акциони план	45
8.2.	Праћење промјена	48
9.	ЛИТЕРАТУРА	50
10.	ПРИЛОЗИ	51

1. ЦИЉЕВИ ИЗРАДЕ ОПШТИНСКОГ ПЛАНА УПРАВЉАЊА ОТПАДОМ

Општински план управљања отпадом представља документ којим се организује процес управљања отпадом на нивоу општине. Законом о управљању отпадом из 2002. и допунама Закона из 2008. године дефинисана је обавеза израде општинских и регионалних планова управљања отпадом који требају бити међусобно усаглашени.

Израда локалног плана управљања отпадом за општину Дервента, представља дио активности пројекта „Право грађана БиХ на здраву животну средину“ који финансира Европска унија из ИПА средстава, а имплементира Центар за менаџмент, развој и планирање - МДП Иницијативе из Добоја у партнерству са Удружењем за заштиту флоре и фауне из Лукавца, који у циљу имплементације пројекта пружа подршку изради локалних планова за двије општине у Босни и Херцеговини.

Поред испуњавања законске обавезе, циљ израде овог али и других локалних планова је проналажење најбољих опција за управљање отпадом и дефинисање најбољих региона за управљање отпадом. С обзиром да величине и број становника општина, регионални приступ, односно удруживање више општина је неминовно у циљу формирања и функционисања рационалног система управљања отпадом.

У оквиру општинског плана управљања отпадом биће приказано тренутно стање у области управљања отпадом, количине, врсте отпада, начин сакупљања, третирања и збрињавања отпада. Биће извршена анализа постојећих капацитета за управљање отпадом, на основу чега ће се разматрати потребе за унапређење. Такође ће бити дефинисани правци и приоритети, као и динамика и начин рјешавања проблема у складу са позитивним националним и ЕУ законодавством из области управљања отпадом и из области заштите животне средине.

Сврха израде плана је дугорочно успостављање одрживог система за управљање отпадом, прије свега на општинском нивоу, али и будућег региона, на начин који има минималан штетни утицај на животну средину и здравље садашњих и будућих генерација, уз рационално коришћење ресурса и поштовање савремених принципа управљања отпадом, а уз координисано учешће свих субјеката управљања отпадом - виших нивоа власти, локалних власти општина учесница, домаћинства, привредних и комерцијалних организација, невладиних институција, приватног сектора и наравно сваког појединца. То подразумијева дефинисање најприхватљивијих модела за постизање пуне контроле над свим токовима отпада од настајања, раздвајања, сакупљања, транспорта, третмана и депоновања. Систем управљања треба да обезбиједи смањење количине отпада, издвајање корисних компонената из отпада, и рационално прикупљање и одлагање отпада, сагледавајући инвестициона улагања, динамику активности и финансијску и технолошку спремност на прелазак на нови систем рада.

Општинским планом ће бити омогућено да се:

- стекне потпуни увид у садашњу ситуацију у управљању отпадом у општини,
- дефинишу циљеви у управљању отпадом на нивоу општине у складу са домаћим законодавством,

- дефинише оптимални систем за управљање отпадом,
- дефинише метод и оптимални рокови за имплементацију плана,
- дефинишу укупна финансијска улагања као и финансијска улагања за приоритетне дијелове плана које је неопходно одмах имплементирати.

Као један од важнијих циљева општинског плана је и обезбјеђивање одговора на многа отворена питања која детерминишу успостављање потпуно новог система управљања отпадом, који се заснива на смјерницама Стратегије управљања отпадом Босне и Херцеговине, Закона о управљању отпадом, европским стандардима и законским мјерама који одређују ову област.

Стратегијом развоја општине Дервента 2011-2016 дефинисано је 5 стратешких циљева од којих је један **Еколошки напредна и инфраструктурално изграђена средина у складу са европским стандардима са својим оперативним циљевима од којих је један Организовање система управљања отпадом.** Израдом и усвајањем овог Плана прави се један од корака ка испуњењу ових заданих циљева.

2. ПОДАЦИ О ОПШТИНИ

2.1. Територија и становништво

По својим природним карактеристикама и географском положају град Дервента, као и цјелокупан простор дервентске општине, припада макрорегионалној цјелини перипанонског простора (обода Панонске низије). Према регионализацији Републике Српске, општина Дервента припада Добојско-Бијељинској регији заузимајући сјеверозападни дио те регије (СЗР), и гравитира Добоју као регионалном Центру у управном, економском и културном погледу, а сам град Дервента има неке ознаке субрегионалног Центра.

Кроз сјеверни дио дервентске општине пролази 45. паралела. На основу тога можемо математичко-географски положај општине оцијенити изразито повољним јер је смјештена у средини сјеверног умјереног топлотног појаса. Градско језгро Дервенте налази се на одредишним координатама 44° 58' сјеверне географске ширине и 17° 54' источне географске дужине.

Територија на којој је развијено насеље Дервента знатно је рељефно издиференцирана. Висински интервал креће се од 103 метара надморске висине (кота ријеке Укрине) до 190 м.н.в. (кота код гробља на брду Рабић). Просјечна надморска висина урбане агломерације износи око 146 метара.

Граница урбаног подручја Дервента утврђена је просторним планом Општине према коме просторна величина града обухвата нешто више од 800 ха, што одговара потребама демографског и економског развоја у непосредној будућности.

У просторни обухват града улазе и приградска насеља: Поточани, Чардак, Омерагићи, дио насеља Луг и индустријска зона, која је лоцирана сјевероисточно од града.

Подручје општине Дервента простира се између ниских планина Мотајице на сјеверозападу, Вучјака на сјевероистоку и Крњина на југозападу. Крајњу сјеверозападну границу општине чини ријека Сава, а то је и уједно и граница Републике Српске, односно државна граница Босне и Херцеговине са Републиком Хрватском.

Други дио сјеверне границе општине води преко Вучјака до близу ријеке Босне код села Подновља гдје граница скреће према југозападу на планину Крњин (Прокоп 255 и 357 м.н.в.) гдје је и јужна граница општине. Одатле граница води према сјеверу долином Украине и то је западна граница општине Дервента, све до источних обронака планине Мотајице.

Источни обронци Мотајице (357 м.н.в.) припадају дервентској општини док се већи дио ове планине налази у општини Србац.

Гледано у цјелини, подручје општине је претежно брежуљкасто, осим уске равнице уз ријеку Украину, која запрема око 10% од укупне површине.

Дервентска општина се, дакле, налази на сјеверу Републике Српске и граничи са општинама Босански Брод, Модрича, Добој, Прњавор, Србац, а граница на сјеверу, коју чини ријека Сава, представља државну границу Босне и Херцеговине са Републиком Хрватском. Површина општине Дервента износи 517 квадратних километара.

Град Дервента је удаљен од Добоја 40 км, од Босанског Брода 23 км, од Прњавора 35 км, а од Бања Луке, главног и највећег града Републике Српске, 85 км. Занимљив податак представља чињеница да је Дервента у односу на Београд, Загреб и Сарајево удаљена подједнако цца 200 километара.

Податке о становништву треба условно прихватити, јер попис није обављен од 1991. године.

У току ратних збивања у Босни и Херцеговини, који се евидентира до 1995. године општина Дервента је имала велика осцилирања у демографској структури. У току рата, као и у послеријатном периоду слика се мијењала у броју становништва као и у националној структури..

Просторни размјештај становништва је, у принципу, усклађен са природним условима и ресурсима.

На подручју општине Дервента постоји више насеља мјешовитог типа, која имају улогу дијелом руралних, дијелом урбаних подручја. Одлукама Скупштине општине Дервента образовано је 31 мјесна заједница.

Према подацима посљедњег званичног пописа (1991. године), на цјелокупном простору општине Дервента живјело је 56.328 становника у 16.216 домаћинстава или 3,47 становника по домаћинству.

На основу података из незваничног пописа 1993. године, након страшних ратних разарања, на подручју дервентске општине живјело је 21.549 становника у 6.310 домаћинства, што чини просјечну величину домаћинства од 3,42 члана.

Незваничним пописом 1996. године установљено је да на подручју општине Дервента живи 35.608 становника, што чини просјечну густину насељености од 69 становника по километру квадратном, већу од републичког просјека. Наиме, те године релативна густина насељености у Републици Српској износила је 56 становника по км².

Према званичним статистичким подацима на територији општине Дервента живи око 41.873 становника у 31 мјесној заједници и 57 насеља.

У сливу ријеке Укрине заједно са притокама живи око 28.400 становника (не рачунајући повремене становнике у викенд насељима). У самом граду живи око 15.400 становника.

Структура становништва у погледу запослености на подручју општине Дервента, на самом почетку 2008. године, изгледа овако. У привредним и ванпривредним дјелатностима укупно је радило 6.920 лица. У односу на исти период 2007. године, број запослених је повећан за 2,3 % у 2008. години. Највише радника запослено је у приватним предузећима (близу 3.334), у државним установама запослена је 1.405 радника, у акционарским друштвима 849 радника, док самостални привредници запошљавају 1.332 радника.

2.2. Економска и привредна активност општине

Индустријска инфраструктура СЗР стварала се око већих центара. Просторним плановима тих центара углавном се предвиђала изградња индустријских зона, које су измјештене даље од концентрисаних насељених подручја ради лакшег и бољег развоја инфраструктуре, али и очувања средине у којој људи бораве. Поменуте индустријске зоне створане су чисто на просторној основи, а не у смислу индустријских зона које би пружале одређене олакшице груписаним индустријским произвођачима те штитиле њихове интересе као посебне групације. Инкубатори и технолошки паркови не постоје на овом подручју. Постојећи институти, приватна предузећа и друге институције које се баве питањима образовања, квалификовања и преквалификовања и техничког усавршавања и слично, могли би коначно довести до формирања инкубатора, технолошких паркова, и сл.

Економски потенцијал је основа даљег развоја регије и обухвата привредно-административне центре, привредне капацитете и инфраструктурне системе. Код административне повезаности регије специфично је да се носиоци појединих регионалних функција налазе у разним општинама (управа јавних прихода, платни промет, фондови ПИО-а и здравства итд.). У привреди, најзначајније мјесто припада индустрији која представља главни сегмент у стратегији дугорочног друштвено-економског развоја. Податке по којима на подручју регије Добој дјелује око 1.500

предузећа (највећим дијелом у приватној својини) и око 5.000 занатлија и предузетника треба узимати са резервом јер је велики број „угашених“ пословних субјеката (предузећа, установа, организација, итд.) још увијек у званичним евиденцијама или нису у могућности извршавања својих законских обавеза.

Најзначајније производње на регији Добој су: производња угља лигнита, производња деривата нафте, црна металургија, метало-прерађивачка дјелатност, машиноградња, производња електричних машина и апарата, производња базних хемијских производа, прерада хемијских производа, производња резане грађе, производња финалних производа од дрвета, производња текстилних производа, производња кожне обуће и галантерије и производња прехранбених производа. Посебну пажњу у привредном животу регије Добој заузима саобраћај. Град Добој је други највећи жељезнички чвор у бившој Југославији након Винковаца, (Република Хрватска) и раскрсница друмских саобраћајница југоисточне Европе.

Анализа стања, потешкоћа и потреба у области привреде са посебним освртом на тешкоће у области запошљавања, у свјетлу могућих тешкоћа везаних за свјетску финансијску кризу и могуће негативне посљедице на привреду наше општине, која је била предмет разматрања Скупштине општине је, поред осталих елемената, била полазна основа за израду Приједлога мјера за сузбијање негативних ефеката свјетске економске кризе на општину Дервента, које су усвојене од стране СО-е. Све дефинисане мјере имају за циљ побољшање ликвидности привреде, растерећење и подстицање привредног развоја и запошљавање.

Анализирајући стање пријава и одјава обављања дјелатности самосталних привредника на подручју општине, видљиво је да је у 2009. години са обављањем дјелатности почело нових **166 привредника** (предузећа и самосталне радње), док је истовремено дјелатност престало да обавља **126 привредника**. Ради поређења напомињемо да је у 2008. години са обављањем дјелатности почело нових 182 привредника, док је дјелатност престало да обавља 164 привредника

Према подацима исказаним у годишњим обрачунима резултата пословања поднесеним Агенцији за посредничке, информативне и финансијске послове „АПИФ“, а.д. Бања Лука, Пословна јединица Добој, привредни субјекти са подручја општине Дервента у 2009. години су остварили укупне приходе у износу од 297.325.734,00 КМ или за 22,99% мање у односу на 2008. годину.

Укупни расходи износе 266.577.899,00 КМ, што је за 28,36% мање у односу на претходну годину.

Позитивно је пословало 130 привредних друштава и задруга, а остварена добит износи 13.492.595,00 КМ, што је за 10,57% мање у односу на 2008. годину.

Са губитком је пословало 61 привредно друштво и задруга, а укупан губитак износи 3.500.849,00 КМ, што је у односу на претходну годину више за 46%.

2.3. Саобраћајна инфраструктура

Укупна дужина магистралних путева у СЗР износи 1.207 км. Важнији путни правци у регији: М4, који спаја Босански Нови/Нови Град и Добој, кроз Приједор и Челинац; М5, који спаја западни дио регије са средњом Босном, тј., са Сарајевом и М16, који спаја Градишку са Јајцем и излази на магистрални пут М5 у правцу Сарајева

Позиција саобраћајно-географског положаја општине и града Дервента, налазе се магистрални путни правци: М14.1-2 Дервента - Србац, М14.1-3 Дервента - Босански Брод, М16.1-1 Дервента - Прњавор, М17.2-2 Дервента - Добој, те регионални друмски правац Р 472 Поље - Кулина - Подновље.

Густина мреже категоризованих путева у РС је 39,10 км/100 км². Укупна густина мреже друмског саобраћаја у СЗР износи 40,12 км/100 км².

Тренутна искоришћеност жељезничких инфраструктурних капацитета је минимална. Жељезнички саобраћај у пријератном периоду играо је врло значајну улогу у сјеверозападном дијелу БиХ. Жељезничка мрежа још увијек има велики значај за ово подручје, јер је Добој главно жељезничко чвориште у БиХ које повезује главне путне правце: Западна Европа - Медитеран - Блиски исток.

Дијелови магистралних путева који пролазе кроз град/насеље су:

- М-14.1 Дервента - Жировина, чини дио улице Книнска, од улице Светог Саве до раскрснице бензинска пумпа Нада (0+000 до 2+400) у дужини 2.400 м.
- М-14.1 Дервента - Поље, чини дио улице 1. Маја, од раскрснице пумпа Нада до границе насељеног мјеста Поље. (0+000 до 0+520) у дужини 520 м.
- М-15.1 Дервента - Трстенци, чини дио улице Светог Саве, од раскрснице улица са Книнском до моста испод Бабиног брда, у дужини од 1.045 м.
- М-16.1 Вијака - Дервента, чини дио улице Книнска од Николић пумпе до улице Светог Саве. (26+880 до 28+581) у дужини 1.701 м.
- М-17.2 Дервента - Врхови, чини заобилазницу од бензинске пумпа Нада до Рабића (0+000 до 3+430) у дужини од 3.430 м.

Зимско одржавање путева се врши укупно на подручју од 141,67 км. Од тога на асфалтне површине се односи 124,27 км, а на макадам 17,40 км.

2.4. Геолошке карактеристике

СЗР има разнолику географску структуру. Обухвата планине у свом западном и јужном дијелу, те широке долине, са богатим ријечним сливовима ријеке Уне, Врбаса и слива ријеке Саве у источном дијелу.

58% површине СЗР обухвата обрадиво земљиште доброг квалитета. 81% овог тла смјештено је на истоку, што омогућава развој прерађивачке производње у области пољопривреде. Укупан однос између ораница и обрадивог тла је 41% наспрам 59%.

Земљиште је основни природни ресурс на коме већина становништва општине темељи своју егзистенцију, и важно је споменути да је земљиште још увијек очувано од загађења. Пољопривредно земљиште је природно богатство и добро од општег интереса, то је темељ пољопривредне производње и производње хране за човјека и његове потребе.

На подручју руралног дијела општине Дервента присутно је 38.825 посједника земљишта, са 61.235 пољопривредне парцеле и 34.018 ха укупних пољопривредних површина

У погледу бонитета (квалитета) земљишта, подручје општине 26,7% чини земљиште од I - IV класе, које представља квалитетно пољопривредно земљиште., 73,3% земљиште од V - VII класе.

Пољопривредно земљиште у површини од око 35.671 ха на подручју општине, распоређено је на приватно и државно власништво, под приватним је око 34.198 ха површине или 96,37%, а у државној својини 1.473 ха површине или 3,63%. Обрадивог пољопривредног земљишта је око 34.803 ха површине, од чега је у приватној својини око 33.720 ха или 96,88 %, а у државној својини око 1.083 ха или 3,12 %.

2.5. Хидролошке карактеристике

Главни водоток на подручју општине Дервента је ријека Укрина. Она настаје од Велике и Мале Укрине са укупним сливним подручјем од око 1.500 км². Ријека Укрина се сврстава у водоток 2 категорије, што значи да се те воде могу користити за купање, рекреацију, спортове на води, гајење рибе или које се уз методе обраде могу користити у прехранбеној индустрији и за пиће.

Дужина главног тока, од Кулаша - гдје се ове двије ријеке састају па до ушћа у Саву (код Кораћа), износи око 85 километара. Ријека Укрина кроз општину Дервента протиче у дужини од 37км. Дужина тока од извора Велике Укрине (на планини Узломац) па до ушћа у Саву износи 119 километара. На основу тог податка, треба истаћи да је Укрина најдужа аутохтона (домаћа) ријека у Републици Српској.

Ријека Укрина извире у подножју планине Борија у општини Теслић, пролази кроз три општине и улијева се у ријеку Саву у општини Босански Брод.

Хидролошке особине слива ријеке Укрине детерминисане су основним физичко-географским факторима: климом, геолошко-тектонским карактеристикама, морфологијом, педолошко-вегетационим особинама, као и антропогеном дјелатношћу.

Хидролошка осматрања у сливу ријеке Укрине започета су 1892. године, постављањем водомјера у Дервенти. Лимниграф је постављен нешто касније и то у селу Лужани, Новом Селу и селу Кораће.

Ријека Укрина има просјечан протицај 15,25 м³/х, док слив просјечно прими 985,2 мм воденог талоба годишње. Средњи мјесечни протицаји ријеке Укрине су у функцији количине и расподјеле падавина у току године: највећи су у периоду јануара, фебруара и марта, а најмањи у току јула, августа, септембра и октобра мјесеца.

Ријека представља равничарски тип ријеке. Протиче кроз мања насељена мјеста. Од већих градова кроз које протиче једино је Град Дервента.

„Економска регија у сливу ријеке Саве (ЕРУСРС)“ у којој су представници Словеније, Хрватске, Босне и Херцеговине и Србије, потписали су уговор о почетку заједничког пројекта „Атлас ријеке Саве за научички туризам и инвестиције“ који треба искористити и планирати развој туризма на дијелу тока Саве кроз Општину Дервента, односно кроз насељена мјеста Трстенци и Босански Дубочац.

2.6. Климатске карактеристике

Познавање климе неког простора је од велике важности, како за успјешно искориштавање привредних потенцијала тако и за укупно организовање живота и рада на том простору. За подручје општине Дервента се може рећи да има умјерено-континенталну климу, конкретније измијењено-панонску климу (као подтип). Утицај панонске климе са сјевера (која је, такође, подтип умјерено-континенталне климе) ублажен је брдовитошћу и шумовитошћу предјела, тако да су љета нешто свјежија, а зиме нешто хладније у односу на панонску равницу. Присутни су и чести продори влажног ваздуха под утицајем западних вјетрова.

Просјечна температура најтоплијег мјесеца јула износи 20,5 °С. Просјечна температура најхладнијег мјесеца јануара износи -3,3 °С. Годишње колебање температуре је око 24 °С. Просјечна годишња температура је нешто мало виша од 10 °С. Јесени и прољећа су приближно топла. Одликује се топлим љетима, док су зиме умјерено хладне. Просјечна годишња температура ваздуха је око 11°С. Током године јасно су изражена четири годишња доба, а падавине су равномјерно распоређене, годишње падавине износе од 700-1000 мм. Годишња количина падавина износи 890 мм, док је најкишовитији мјесец септембар са 930 мм падавина.

Љети температура ваздуха може знатно порастати и достићи апсолутне вриједности око 40 °С. Зимски екстреми могу достићи и до -35 °С.

Вјетрови на подручју Дервенте су слаби и ријетки. Јачина вјетрова по Бофоровој скали износи просјечно од 2,5 до 3. Највише вјетрова дува из правца сјевероистока 24%, са истока 20%, затим сјеверозапада 18%.

Овакво поднебље пружа повољне могућности за развој разних видова привредних дјелатности, а нарочито пољопривреде.

3. ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР УПРАВЉАЊА ОТПАДОМ

3.1. Субјекти и одговорности у управљању отпадом

1. Одговорност Владе Републике Српске огледа се у слиједећем:

- Спровођење политике Републике Српске, извршавање закона, прописа и општих аката које доноси Народна скупштина;
- доношење уредби, одлука и осталих аката који су неопходни за примјењивање закона;
- предлагање буџета, годишњих биланса, развојног и просторног плана предлагање закона, других прописа и општих аката;
- одређивање принципа, унутрашње организације министарстава, агенција и посебних управних организација.

2. Министарства Републике Српске су одговорна за:

- примјену закона и других прописа из ове области;
- планове и програме из оквира права и дужности Републике;
- извршавање закона и других прописа, њихово спровођење, као и надгледање развоја и примјене програма и планова;
- одлучивање и рјешавање о питањима из области за коју су надлежни (дозволе, одобрења, сагласности, мишљења).

3. Министарство за просторно уређење, грађевинарство и екологију

Обезбјеђује спровођење система и основа заштите и унапређивања животне средине и одрживо коришћење природних богатстава; развија националну политику и национални програм управљања отпадом; припрема документа, планове и програме од стратешког значаја за Републику; развија и предлаже Стратегију управљања отпадом Народној Скупштини; припрема прописе и техничке стандарде за општине и предузећа; припрема нацрт законодавства хармонизованог са ЕУ законодавством; издаје дозволе, сагласности, потврде и акте прописане законом о управљању отпадом као и другим законима и води одговарајуће регистре; координира послове управљања отпадом од значаја за Републику и прати стање; усваја регионалне планове управљања отпадом, даје оцјену извештаја о процјени утицаја на животну средину; врши функције у складу са међународним уговорима и споразумима; издаје дозволе за увоз, извоз и транзит отпада, тј. управља хемикалијама, опасним и штетним материјама и отпадом, укључујући и производњу и промет отрова и прекогранично кретање отпада сагласно Базелској конвенцији; управља или координира имплементацију великих инвестиционих пројеката у области отпада финансираних из међународних

или домаћих извора; утврђује овлашћене организације у вези управљања отпадом; успоставља и развија информациони систем о отпаду на територији Републике; врши инспекцијски надзор и контролу примјене мера поступања са отпадом, и слично.

4. Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде

Министарство које има одговорност у погледу заштите и коришћења пољопривредног земљишта, контролу и нешкодљиво уклањање лешева и отпадака животињског поријекла; контролу и регистрацију средстава за заштиту биља и ђубрива у производњи; политику водопривреде, вишенамјенско коришћење вода и водоснабдевање, заштиту од вода, спровођење мера заштите вода и планску рационализацију потрошње вода, уређење водних режима, мониторинг и мере одржавања режима вода; политика шумарства везана за очување, заштиту шума, дивљачи и др.

5. Министарство здравља

Одговорност се огледа у здравственој заштити, очувању и унапређењу здравља грађана и праћење здравственог стања и потреба становништва, производњи и промету лијекова, надзор у области јавног снабдијевања становништва хигијенски исправном водом за пиће, утврђивање санитарно-хигијенских услова објеката који су под санитарним надзором у поступку изградње и реконструкције, као и сталну контролу стања тих објеката и др.

6. Министарство управе и локалне самоуправе

Надлежност је у организацији и систему државне управе и јавних служби, административни надзор над радом органа јединица локалне самоуправе и законитошћу аката, управни поступак и управни спор, управну инспекцију, и др.

7. Министарство финансија

Превасходно одговорно за доношење буџета, утврђивање консолидованог биланса јавних прихода и јавних расхода, управљање расположивим средствима јавних финансија Републике, увођење и надгледање система и политике пореза, такса и других јавних прихода, осигурање имовине и лица, царински систем и царинску тарифу, режим и промет непокретности, експропријацију и др.

8. Јединица локалне самоуправе

У складу са Законом о управљању отпадом („Службени гласник Републике Српске“, број 53/02 и 65/08), Законом о локалној самоуправи („Службени гласник Републике Српске“, број 104/04, 42/05 и 118/05) и Законом о комуналним делатностима („Службени гласник Републике Српске“, број 11/95, 18/95 и 51/02), јединица локалне самоуправе је надлежна да у области управљања отпадом и заштите животне средине: припрема и предлаже програм развоја, урбанистичке и друге планове; доноси локални план управљања отпадом, обезбјеђује услове и стара се о његовом спровођењу, дефинише локалну политику и усваја акционе планове за територију општине; доноси одлуке и одређује опште акте из оквира права и дужности локалне самоуправе; уређује и обезбјеђује обављање и развој комуналних дјелатности; уређује, обезбјеђује,

организује и спроводи управљање комуналним, односно инертним и неопасним отпадом на својој територији; одређује услове под којима се може користити јавно и остало грађевинско земљиште и сви видови пословних простора; припрема и имплементира инвестиционе пројекте; стара се о изградњи, одржавању и коришћењу локалних путева и улица, и других јавних објеката који су под надлежношћу јединица локалних самоуправа; стара се о задовољавању одређених потреба грађана у области заштите животне средине (заштите ваздуха, природе, животиња, заштите од буке, инспекцијског надзора, финансирања) и др; непосредно извршава прописе и друга акта, врши послове управног надзора, стручне и друге послове, као и послове из оквира права и дужности Републике који се законом пренесене локалној самоуправи; обезбјеђује финансирање обављања послова из своје надлежности, одређује поступак наплате и врши наплату локалних комуналних такси укључивши и наплату услуга у области управљања комуналним, односно инертним и неопасним отпадом; одређује цијене комуналних услуга; врши комунални инспекцијски надзор и надзор у области заштите животне средине; установљава таксе и казне; издаје дозволе између осталог и за сакупљање и третман општинског и грађевинског отпада, одобрења и друга акта у складу са законом о управљању отпадом као и другим законима, води евиденцију и податке доставља министарству; контролише активности предузећа са којима је уговорила услуге сакупљања, транспорта и одлагања општинског комуналног отпада; даје мишљење у поступку издавања дозвола министарству; врши надзор и контролу мјера поступања са отпадом; омогућава информисање јавности. Јединице локалне самоуправе најчешће се удружују и врше подјелу послова и одговорности ради остваривања заједничких циљева, планова и програма развоја у области заштите животне средине. Обављање комуналних дјелатности може се организовати за двије или више јединица општина, односно насеља, под условима утврђеним законом и споразумом скупштина тих општина. Јединица локалне самоуправе ради остваривања својих права и дужности и задовољавања потреба локалног становништва оснива предузећа, установе и друге организације које врше јавну службу.

9. Стручне организације за испитивање отпада

Стручне организације и друга правна лица, овлашћени за узорковање и карактеризацију према обиму испитивања за која су акредитована у складу са законом о управљању отпадом, врше испитивања отпада ради класификације отпада за прекогранично кретање, третман отпада и одлагање отпада. Карактеризација отпада врши се само за опасан отпад и за отпад који према поријеклу, саставу и карактеристикама може бити опасан, осим отпада из домаћинства. Стручне организације издају извјештај о испитивању отпада.

3.2. Институционални оквир

Национални закони

1. Закон о заштити животне средине („Службени гласник РС”, бр. 28/07) пречишћен текст

Овим законом уређују се очување, заштита, обнова и побољшање еколошког

квалитета и капацитета животне средине, као и квалитет живота; мјере и услови за управљање, очување и рационално коришћење природних ресурса; оквир правних мјера и институција за очување, заштиту и побољшање заштите животне средине; финансирање активности везаних за животну средину; послови и задаци органа управе предвиђени законом и подзаконским актима, те обавезе органа јавне управе. Овај закон промовише: смањено коришћење, спречавање оптерећивања и загађивања животне средине, спречавање нарушавања, као и побољшање и обнову оштећене животне средине; заштиту људског здравља и побољшање услова животне средине за квалитет живота; очување и заштиту природних ресурса, рационално коришћење ресурса и такав начин привреде којим се осигурава обнова ресурса; усклађеност других интереса Републике са захтјевима за заштиту животне средине; међународну сарадњу у заштити животне средине; иницијативе од стране јавности и учешће јавности у дјелатностима које имају за циљ заштиту животне средине; координацију привреде и интегрисање социјалног и економског развоја у складу са захтјевима заштите животне средине; успостављање и развој институција за заштиту животне средине.

2. Закон о управљању отпадом („Службени гласник Републике Српске“, број 53/02 и 65/08)

Овим законом уређују се све категорије отпада; све врсте дјелатности, операције и постројења у управљању отпадом; отпад настао истраживањем, екстракцијом, третманом и складиштењем минералних ресурса и радом каменолома, течни отпад, животињски отпад и други неопасни материјал природног поријекла који се може користити у пољопривредне сврхе; одложени експлозив, осим ако то није регулисано посебним прописом.

Одговорности и надлежности у управљању комуналним отпадом, подијељене су између Републике и локалне самоуправе. Одговорност Републике односи се на доношење закона и подзаконских прописа, обезбјеђење економских инструмената за спровођење управљање отпадом, развијање јавне свијести у друштву, иницирање разговора заинтересованих страна у циљу успостављања партнерства у управљању отпадом, док са друге стране локална самоуправа има одговорност за спровођење закона, уређење и обезбјеђивање услова управљања комуналним отпадом.

Законодавство ЕУ у области управљања отпадом

1. Директива Савјета 2008/98/ЕЦ о отпаду која замјењује и допуњује Оквирну директиву 75/442/ЕЕЦ, 2006/12/ЕЦ успоставља систем за координисано управљање отпадом у ЕУ са циљем да се ограничи производња отпада. У Оквирној директиви о отпаду земље чланице се обавезују да направе план управљања отпадом. Нова оквирна директива о отпаду 2008/98/ЕЦ даје одређене дефиниције (различите у односу на директиву 2006/12/ЕЦ):

- a) уводи нове термине: био отпад, отпадна уља, дилер, сакупљање, одвојено сакупљање, третман, најбоље расположиве технике (БАТ) итд;
- b) постављени циљеви за рециклажу и искоришћење остали су исти - до 2020. достићи 50% од укупне количине сакупљеног комуналног отпада и до 70% осталог неопасног отпада;

- c) енергетско искоришћење отпада није посебно дефинисано у општим условима Директиве, осим у Анексу II - листи могућих активности искоришћења;
- d) поштовање принципа хијерархије у управљању отпадом;
- e) у Анексу I Директиве наведене су прихватљиве могућности одлагања;
- f) прописује одређене минималне стандарде који се морају задовољити током примјене различитих начина третмана отпада

2. Директива Савјета 99/31/ЕЦ о депонијама има за циљ да се увођењем строгих техничких захтјева едукују негативни ефекти одлагања отпада на животну средину, нарочито на земљиште, подземне и површинске воде, као и ефекти на здравље становништва. Директивом се дефинишу категорије отпада (опасан, неопасан и инертан); дефинишу класе депонија и то: депонија за опасан отпад, депонија за не - опасан отпад и депонија за инертан отпад; захтјева третман отпада прије одлагања; забрањује одлагање на депонијама: течног отпада, запаљивог или изузетно запаљивог отпада, експлозивног отпада, инфективног медицинског отпада, старих гума и других типова отпада; захтјева смањење одлагања биоразградивог отпада и успоставља систем дозвола за рад депонија.

3. Директива Савјета 91/689/ЕЕЦ о опасном отпаду допуњена Директивом 94/31/ЕЦ и 166/2006/ЕЦ има за циљ успостављање управљања, искоришћења и правилног одлагања опасног отпада. Директивом се дефинише да привредни субјекти која производе, држе или уклањају опасне отпаде, достављају надлежним органима на њихов захтјев тражене податке из регистра.

4. Директива Савјета 94/62/ЕЦ о амбалажи и амбалажном отпаду допуњена Директивом 2005/20/ЕЦ, 2004/12/ЕЦ, 1882/2003/ЕЦ имплементира стратегију ЕУ о отпаду од амбалаже и има за циљ да хармонизује националне мере за управљање отпадом од амбалаже, да минимизира утицаје отпада од амбалаже на животну средину и да избјегне трговинске баријере у ЕУ које могу да спријече конкуренцију. Она третира сву амбалажу која је на тржишту Уније, као и сав отпад од амбалаже без обзира на поријекло настајања: индустрија, комерцијални сектор, радње, услуге, домаћинства, имајући у виду материјал који се користи.

Прописи локалне самоуправе

Локална самоуправа врши управљање јавним пословима од непосредног, заједничког и општег интереса за локално становништво. Локална самоуправа остварује се у општини, односно граду. На основу својих уставних и законских овлашћења, општина доноси прописе и друга општа акта којима уређује питања из оквира својих права и дужности.

Административна управа општине Дервента нема посебно организовани орган или управу за заштиту животне средине. Област заштите животне средине организована је у оквиру административна управе Одељења за урбанизам и просторно планирање и Одељење за инспекције. Услуге сакупљања и одношења отпада обавља ЈКП Комуналац Дервента.

На основу члана 3. Закона о комуналним делатностима („Службени гласник Републике Српске“, број 11/95, 18/95 и 51/02), члана 14. Став 7. и 12. Закона о локалној самоуправи (Службени гласник Републике Српске“, број 101/04, 42/05 и 118/05), и члана 20. и 37. Статута општине Дервента („Службени гласник општине Дервента“, број 6/05), Скупштина општине Дервента на сједници одржаној 10. Маја 2007. године донијела је Одлуку о комуналном реду. Том одлуком уређује се комунални ред и одржавање комуналног реда и комуналних објеката на подручју општине Дервента, прописују се услови и начин:

- одржавања чистоће и привремено заузимање јавних површина,
- изградња, одржавање и заштита зелених површина,
- сакупљање, одвоз и депоновање комуналног отпада,
- одвођење отпадних вода са јавних површина,
- чишћење септичких јама,
- држање животиња,
- јавна расвјета у насељу којом се освјетљавају саобраћајнице и друге јавне површине,
- коришћење и одржавање градске и сточне пијаце,
- уређење површина и обезбјеђење услова за одржавање годишњег вашара.

4. СТАЊЕ У ОБЛАСТИ УПРАВЉАЊА ОТПАДОМ У ОПШТИНИ

На подручју општине Дервента комунални послови се обављају у оквиру Радне јединице „Чистоћа“ која је формирана у оквиру Јавног предузећа „Комуналац“ ад Дервента. Радна јединица „Чистоћа“ врши дјелатност уређења, одржавања и чишћења градских улица и осталих јавних саобраћајних површина, уређења и одржавања паркова и других (осталих) јавних зелених површина, одржавања градске канализације, вршење погребне дјелатности и одржавање гробаља, пословима сакупљања, изношења и депоновања смећа, организацијом и одржавањем градске зелене и сточне пијаце и годишњег вашара, те пословима чишћења снијега са тротоара и кровова, као и обављањем и других послова и услуга у домену наведених дјелатности, а по указаној потреби или на захтјев странака.

Готово сви наведени послови су послови трајног карактера и обављају се континуирано у току цијеле године. Дио ових послова планира се и извршава у складу са Програмом заједничке комуналне потрошње, док се остали дио послова на основу указане потребе или по посебним захтјевима странака. Карактеристично, а веома битно за наведене послове јест да се њихов обим готово свакодневно повећава, а условљен је даљом експанзијом града, а посебно приградских насеља, као и еколошким захтјевима и новим прописима и обавезама у овој области.

Такође карактеристично, а исто тако и значајно јест да садашњи економски тренутак у друштву не обезбјеђује да се у ову сферу дјелатности значајно инвестира, па чак ни у само одржавање постојећих комуналних (инфраструктурних) објеката, инсталација и слично. Осим тога, иако комуналне услуге чине само незнатан (безначајан) дио у укупним трошковима, присутна је пракса да се управо њиховим цијенама штити стандард радника и грађана, што опет веома мало утиче на заштиту стандарда, а радне организације које се баве овим пословима доводи у веома деликатан положај.

4.1. Врсте, количине и састав отпада

Врсте отпада генерално можемо сврстати у двије групе индустријски и комунални отпад.

Индустријски отпад је разнолик и углавном овиси о производном програму привредних субјеката, који углавном имају потписане уговоре са овлашћеним фирмама за збрињавање опасног отпада.

Комунални отпад у својој структури садржи углавном пластику, папир, метале, пепео од сагоријевања угља из домаћинства, стакло и органски отпад.

Према расположивим подацима ЈП „Комуналац“ дневно се на подручју општине сакупи око 70 м³ чији састав није познат будући да се ради о смјеси различитих врста отпада.

4.2. Сакупљање отпада и транспорт

Прикупљање и одвоз отпада са подручја града и приградских насеља одвија се континуирано специјалним возилима намијењених за ову врсту дјелатности, а према утврђеном динамичком плану прикупљања и одвоза. Осим индивидуалних посуда за прикупљање отпада, град располаже и са отприлике 150 контејнера запремине 1,1 м³ те око 50 контејнера запремине 5 м³ намијењених за одлагање отпада, а распоређени на јавним површинама. Одвоз отпада из већине градских улица и приградских насеља обавља се у правилу једном седмично, док одвоз из Централног дијела града и објеката колективног становања знатно учесталије. Прикупљање и одвоз индустријског отпада обавља се по позиву или захтјеву странака, а рурална подручја општине углавном нису обухваћена организованим одвозом отпада, а исто се само повремено одвози из Центра мјесних заједница Осиња, Трстенци и Календеровци, и то без икакве надокнаде. Сам одвоз отпада обавља се са четири специјализована возила за прикупљање и одвоз отпада која су у поприлично лошем стању. Недостатак одлуке о управљању отпадом, која одређује правила понашања у овој области, умногоме доприноси појавама неконтролисаног одлагања свих врста отпада на разним локацијама и у градским и сеоским подручјима. Овакви поступци доводе до појаве мноштва дивљих депонија које, осим што стварају ружну слику, доводе до загађивања животне средине и изискују високе трошкове уклањања истих.

Увођењем контејнера и обновом возног парка, умногоме је смањено учешће физичког рада у обављању ових послова, међутим, осим што и даље спадају у ред најтежих физичких послова ови послови спадају и у ред најопаснијих по здравље радника због свакодневне изложености штетним утицајима прашине, вируса и бактерија у процесу рада. Тренутно је, на опслуживању возног парка, у овом сегменту дјелатности стално запослено десет радника, који, осим што су слабо образовани, веома често оболијевају, а нису ријетке ни појаве повређивања на послу.

Прикупљање и одвоз смећа ужег градског подручја и приградских насеља, врши се континуирано, у складу са исказаним потребама, а по утврђеном распореду одвоза смећа, који се дограђује у складу са нарастајућим потребама и захтјевима грађана и привредних субјеката. Планирање одвоза смећа разграничило је (по реонима) задатке на одвозу смећа за сваку возну јединицу посебно, те тако, у неку руку нормирало рад посада на возилима, што опет, веома често изазива полемике око искоришћености фонда радног времена ових радника.

Чињеница је да послови сакупљања и утовара смећа јесу најтежи физички послови који се обављају у овом предузећу, а осим тога, посматрано са становишта заштите на раду, спадају у рад послова гдје је утицај радног мјеста веома штетан по здравље радника. Специфична нормираност ових послова доводи до тога да је рад посада на возним јединицама сведен на то да се дневни послови обаве што прије, а да се при

том не води довољна брига о свакодневном одржавању возних јединица те се исте прекомјерно хабају. Посљедице наведеног, веома често, јесу врло високи материјални трошкови одржавања возног парка. Анализирајући финансијске ефекте, без устезања можемо констатовати да и овај дио послова предузећу не доноси готово никакав профит, а разлоге тому треба тражити, осим у ниским цијенама ових врста услуга, у веома високим цијенама погонског горива и сталном расту истих, у доста скупом одржавању возног парка, те исто тако и у веома лошој евиденцији корисника ове врсте услуга. Покушаји да се издвајањем одређених компоненти отпада за рециклажу, умање трошкови одвоза и депоновања отпада, те да се продајом истих оствари финансијска добит, за сада, само повећавају трошкове пословања у овој области.

Битно је истаћи и то да веома велики број и грађана и привредника нема одговоран однос према разврставању отпада, нема одговарајуће (стандардне) посуде за прикупљање отпада, те се исти, веома често, оставља по улицама у расутом стању. Такође, осим кућног смећа грађани, не ријетко, захтијевају од овог предузећа, да одвози и друге врсте отпада (грађевински отпад, отпад из башта, пепео и шљаку, и слично), а да за исто нису спремни платити посебну накнаду.

Сагледавајући претходно изнесене чињенице, уочени су проблеми:

- Неажурирана евиденција корисника услуга одвоза смећа, нових корисника, и неадекватан обрачун за постојеће кориснике ових услуга.
- Неодговоран однос возача и посада возила, и у погледу рада и у погледу чувања и одржавања возила.
- Непраћење потрошње горива по возилима те непредузимање мјера и радњи за смањење истих.
- Непосједовање одговарајуће (стандардне) посуде за прикупљање смећа код свих корисника ових услуга.
- Неријешена питања локација за контејнере, питања уређења и одржавања предметних локација, као и питања одржавања и замјене контејнера.
- Непланирана средства за набавку нових контејнера, како због замјене старих и дотрајалих контејнера, исто тако и за потребе проширења обухвата одвоза смећа.
- Постојећа возила у возном парку су онеспособљена за нормалан рад због дотрајалих дијелова и склопова.
- Непостојаност наплате за све врсте отпадака који не припадају кућном смећу или индустријском отпаду који имамо у програму одвоза.
- Непостојаност локације за прикупљање и термине за одвоз крупног (кабастог) отпада из домаћинства (намјештај, бијела техника, телевизори...).
- Мали степен и врсте издвајања корисног отпада из укупног отпада, како у Центру за рециклажу, исто тако и на мјестима прикупљања.
- Непостојаност Одлуке о управљању отпадом те и свих других подзаконских аката у овој области (локални еколошки акциони план, план управљања отпадом, и слично.).
- Непостојаност иницијативе за правовремено и квалитетно обављање ове врсте дјелатности, те планирање проширење пружања ове врсте услуга и на рурална подручја наше општине па и шире.

4.3. Рециклажа отпада и други облици искоришћења отпада

Град Дервента располаже са Центром за рециклажу отпада изграђеним у градској индустријској зони са отприлике 800м² радног простора, надстрешницом за разврставање отпада, канцеларијским простором и простором за опасни отпад, те пратећом инфраструктуром. Осим рециклажног Центра, у самом граду је изграђено и опремљено контејнерима, пет рециклажних острва, те три рециклажна острва у центрима већих мјесних заједница (Осиња, Трстенци и Календеровци). Основни циљ и задатак рециклажног Центра је да издавањем корисних компоненти отпада, допринесе заштити животне средине, подстакне свијест грађана на потреби и обавезама разврставања отпада, обезбједи финансијска средства за свој рад, те смањи потребе за депонијским простором за отпад. Радом Центра управља комунално предузеће које има раднике и неопходну механизацију. У садашњем тренутку центар се бави разврставањем прикупљеног папирног, најлонског и само дјелимично пластичног отпада, док за друге (поједине) врсте рециклираног отпада или нема тржишта (гуме...) или је конкуренција прејака (месинг, бакар, жељезо,алуминијум...) Међутим, упркос свим настојањима, едукативним семинарима, радијским и телевизијским емисијама, као и пријетњама казним мјерама, свијест грађана а дјелимично и привредника о потреби раздвајања рециклажног од обичног отпада, није се битно мијењала а самим тим нису створене могућности ни за самоодржив, а камоли профитабилан рад овог Центра. Рециклажна острва, и у самом граду, а посебно у руралним мјесним заједницама, претворена су у одлагалишта разних врста отпада или боље речено у дивље депоније. Повећањем броја радника у Центру за рециклажу, дио прикупљених рециклажних сировина (папира и најлона) само се незнатно повећао, асортиман рециклажних сировина није мијењан (повећаван) док су трошкови рада Центра знатно порасли. Буџетска средства предвиђена за партиципацију рада Центра за рециклажу, не само да су недовољна већ се, у задње вријеме, уопште се не уплаћују овом предузећу.

Како је рециклажа отпадних материјала, и неопходност и потреба савременог друштва, гледано са више аспеката, и здравственог и еколошког и економског, неопходно је, не само одржати рад Центра, већ константно унапређивати рад истог повећањем капацитета и проширењем асортимана издвојених рециклажних сировина, те су примећени проблеми:

- Непостојаност прописа о обавези разврставања отпадака из домаћинства и привреде на компоненте обичног и рециклажног отпада на мјестима настајања или прикупљања истог.
- Непостојаност већег броја опреме (контејнера) за поједине (најчешће) врсте рециклажних отпадака.
- Непостојаност континуираног рада на изналажењу тржишта за пласман прикупљених рециклажних сировина
- Недовољна едукација о потреби и значају разврставања отпада на рециклажне сировине и некорисни отпад
- Недовољни капацитети Центра за рециклажу и неспособљеност истог за прихват и третман комплетног отпада као и неопремљен центар за рециклажу за прихват и паковање свих врста рециклажног отпада, осим опасног.

4.4. Друге опције третмана

На територији општине Дервента не постоје друге опције третмана генерисаног отпада осим депоновања и дјелимичне рециклаже.

4.5. Одлагање отпада

Дјелатности прикупљања и одвоза отпада изискују потребу и збрињавања, односно депоновања истог што на подручју општине Дервента обавља "Комуналац" а.д. Дервента, а постојећа, привремена депонија отпада смјештена на локацији званој "Велика Вулетићка" у насељу Поље, с обзиром на начин одлагања отпада, спада у ред сметлишта. Сагласност на локацију депоније, као и урбанистичко технички услови за изградњу исте издавани су, привремено и у више наврата, од 1982. до 1989. године кад је због револта грађана депонија затворена. Поново отварање депоније Поље услиједило је у пост ратном периоду, 1994 године, такође са ограниченим роком употребе до једне године, који је стално продужаван. Тек почетком 2009 године прибављена је сагласност за коришћење постојеће привремене локације депоније Поље до успостављања регионалне санитарне депоније као дугорочно решење. Од самог почетка коришћења ове локације, с обзиром да није вршена изградња, депонија представља знатну опасност по здравље људи, хигјенско-епидемиолошку опасност од ширења заразних болести, те опасност од загађења земљишта, ваздуха, површинских и подземних вода у зони депоније и шире. Све наведене опасности узроковане су техничким недостацима депоније као што су: непотпуна ограђеност, затрпаност ободних канала, неизграђеност система за прочишћавање и одводњу процједних вода са депоније, присуство глодара, инсеката, птица и дивљих животиња на локацији депоније, неповољна ружа вјетрова, недостатак адекватне противпожарне заштите и слично. Само одлагање отпадака није под потпуном контролом комуналног предузећа јер исту, уз сагласност комуналног предузећа, користе и други субјекти за одлагање свог технолошког отпада. Такође на истој локацији депоније завршава и анимални отпад од месопрерађивачке и клаоничке дјелатности, као и лешеве угинулих животиња. Због непотпуног надзора над депонијом те недовоље техничке заштите исте, могуће је и присуство опасног отпада на истој у што комунално предузеће нема потпун увид јер нема увид у технолошке процесе у локалној индустрији нити има њихове изјаве о врстама и категоријама отпада. Локацију депоније која је само дјелимично ограђена, обезбеђују у дневној смјени, два стално запослена радника која истовремено раде и на пријему, разастирању и сабијању отпада.

Укупне дневне количине отпадака приспјелих на депонију крећу се око 70м³ а разастирање и сабијање истих врши се булдожером старим више од 20 година и у веома лошем стању. Дневна прекривка депоније (отпада) врши се тек повремено и то углавном након акцидентних ситуација (појаве пожара). Отплињавање депоније је спонтано, без плана отплињавања, а прихват процједних вода је у каналима испод локације депоније одакле се исте преливају у оближњи водоток. Дезинфекција и дезинсекција депоније су нередовне док дератизацију исте проводи општина у два наврата годишње. Присуство птица на депонији је изразито велико, а мјере и поступци

за одвраћање истих уопште се не проведе нити су познате комуналном предузећу. Пожарна опасност на депонији је стално присутна, како од самозапаљења исто тако и од присуства горивних и самозапаљивих материја у отпаcima (жар, пепео...). На самој локацији депоније постављена је кућица за чуварску службу, доведена електрична енергија и урађена дјелимична расвјета депоније. Депонија је дјелимично ограђена, а питање воде за санитарне потребе и противпожарну заштиту није уопште рјешавано. Упркос наведеним неповољним чињеницама битно је истаћи да комунално предузеће располаже са: одобреним Планом прилагођавања за дјелатности управљања отпадом, Планом мјера и активности за постепено смањење емисије загађења, Рјешењем о одобрењу Плана активности са мјерама и роковима за постепено смањење емисије загађења, Ситуацијом Централне депоније отпадака за општину Дервента (Тунгуз 1991), Елаборатом о геолошком испитивању земљишта на локацији депоније, Просторним планом утврђену локацију депоније отпадака, Идејним пројектом депоније смећа за град Дервенту, те Рециклажним Центром за разврставање отпадака. Иако је извјесно да ће се збрињавање отпадака, према зацртаној стратегији, обављати на регионалним (Централним) депонијама, преостаје брига о затварању и рекултивацији постојеће депоније, али и могућност да регионална депонија буде лоцирана на територији општине Дервента, о чему се и воде одређене активности.

Иако је извјесно да ће се приступити зацртаној стратегији регионалног збрињавања отпадака на Централним (регионалним) депонијама, до реализације наведене стратегије неопходно је, без обзира на локацију Централне депоније, континуирано радити сљедеће:

- Подржати стратегију регионалног збрињавања отпадака
- Понудити локацију за регионалну депонију отпадака на територији општине Дервента
- Планирати свакодневно или бар једном седмично прекривање отпадака слојем инертног материјала
- Више пажње посветити изградњи и одржавању манипулативног простора унутар депоније
- Очистити и доградити ободне канале за одвод оборинских вода око депоније
- Наставити са ограђивањем депоније
- Опремити депонију довољним бројем противпожарних апарата
- Планирати обезбјеђење депоније санитарном водом и водом за потребе гашења пожара
- Проводити дезинфекцију дезинсекцију и дератизацију депоније
- Покушати изнаћи методе за одвраћање птица са депоније
- Залагати се код надлежних општинских органа за имплементацију Локалног еколошког акционог плана, Плана управљања отпадом, Одлуке о управљању отпадом те и других аката везано за ову област
- Проширити дјелатност одвоза отпада на комплетно подручје општине
- Планирати набавку опреме за депонију (компактор, утоваривач, опрема за прање возила...)
- Повећати асортиман и степен издвајања рециклажних сировина из отпадака

- Предузимати све могуће мјере предострожности у циљу спречавања појаве и настанка пожара на депонији.
- Планирати и пројектовати мјере за затварање и рекултивацију депоније
- Наставити са садњом дрвећа на неактивном дијелу депоније.

4.6. Индустијски и опасан отпад

Индустијски отпад је различит и углавном зависи од производног програма привредних субјеката, који углавном имају потписане уговоре са овлашћеним фирмама за збрињавање опасног отпада. У складу са условима из еколошких дозвола привредни субјекти су дужни квалитетно ријешити збрињавање ове врсте отпада.

4.7. Остале врсте отпада

Посљедних година, развој технологије посебно у области електронике и телефоније узроковао је производњу и масовну употребу рачунарских, телефонских и електроничких апарата, без којих савремено домаћинство данас не може функционисати. Овако брз развој технологије узрок је да се на тржишту два до три пута годишње појаве нови, модернији, јачи и бржи апарати који замјењују старе. На тај начин се продукује нова врста отпада - електронички отпад, који се за сада одлаже на депонију заједно са комуналним отпадом.

5. СТРАТЕШКИ ОКВИР И ПОТРЕБНЕ ПРОМЈЕНЕ

У циљу смањења негативног утицаја на животну средину, смањења прекомјерне потрошње ресурса и економски рационалног управљања отпадом, у оквиру локалног плана биће приказане и анализирани различите могућности управљања отпадом. Општинским планом управљања отпадом потребно је обезбиједити смањење настајања, генерисања комуналног отпада кроз образовање и развијање јавне свијести и обезбјеђење алтернатива за подстицање домаћинстава и привреде. Осим смањења продукције отпада, неопходно је увести савремене мјере управљања продуктованим количинама отпада, кроз различите облике сепарације, рециклаже, третмана и других облика искоришћења отпада, при чему је неопходно водити рачуна о односу утицаја на животну средину и трошкова таквих поступака.

5.1. Пораст количина комуналног отпада

За планирање система управљања комуналним отпадом и дефинисање објеката за третман отпада, дефинисање количине потребних посуда за одлагање отпада, броја возила за транспорт итд. потребно је познавање количине комуналног отпада који се продукује у општини у току одређеног временског периода. Такође, потребно је познавати количине отпада који се може рециклирати или на други начин искористити, као и количине отпада који ће се одлагати на депонију.

Као најважнији фактори који утичу на количину отпада на неком простору, издвајају се сљедећи:

- **Пораст броја становника**

Анализирајући податке о броју становника општине Дервента из пописа становништва 1991. године и приближно тачне процјене данас, можемо закључити да је присутан изразити депопулацијски карактер. Један од разлога је свакако миграција становништва усљед ратних дејстава а други једнако важан је мала стопа наталитета. У наредним годинама можемо очекивати малу стопу наталитета, миграције становништва из социо-економских разлога, тако да у наредних десет година можемо превидјети прираст становништва у општини Дервента од мах.3 %, односно 1.800 становника.

- **Економски раст**

Политика општинских структура је да кроз разне олакшице и стварање бесцаринских и пословних зона привуче стране и домаће улагаче. Очекивати је да у наредних десет година број улагача расте прогресивном стопом, тако да се за наредних 10 година може предвидјети економски раст просјечно 2-3 % на годишњем нивоу.

- **Повећање покривености сакупљања**

Провођењем Одлуке о комуналном реду којом се прописује обавезно прикупљање и одвожење за сва домаћинства и субјекте, и оспособљавањем ЈП „Комуналац“ Дервента са материјалним и људским ресурсима, у наредних шест година покривеност одвоза комуналног отпада на општини Дервента може се подићи на 50% односно за нових 4.500 корисника.

- **Смањење количине отпада због разврставања на мјесту настајања**

Развојем тржишта секундарних сировина, разврставањем комуналног отпада на лицу мјеста, превенцијом настајања отпада, количине отпада који се депонује могу бити знатно смањене.

5.1.1. Превенција настајања отпада

Превенција настајања отпада представља сам врх у хијерархији управљања отпадом. Остваривање позитивних резултата у овом дијелу процеса управљања отпадом свакако има одраз на све остале дијелове управљања отпадом. Управљање било којом количином отпада изискује одређене трошкове, а мања количина отпада свакако ће допринети мањим трошковима.

На мале вриједности количина генерисаног отпада по становнику утиче и култура живота. Одређени дио отпада се користи као огријев (сагориви део отпада), а дио за исхрану животиња (остаци од хране), што представља традиционални начин превенције настајања отпада. Међутим, треба имати у виду да традиционални начин не нуди адекватна решења за уклањање првенствено неорганских компоненти отпада, а даље и опасног отпада, што мора бити спровођено са вишег нивоа.

Иако садашње вриједности процијењених количина отпада спадају у вриједности које су испод европских просијека, оне не представљају реалне показатеље дневног генерисања комуналног отпада, већ сакупљеног, те се не смије занемарити значај акција у превенцији настајања отпада.

Законским ријешењима на нивоу Републике Српске је дефинисано да Влада треба да буде носилац политике превенције настајања отпада. За разлику од других опција у хијерархији управљања отпадом, превенција настајања отпада није опција која се може одабрати у недостатку других. О превенцији настајања отпада мора се размишљати сваки пут када се доноси одлука о коришћењу ресурса.

Превенција настајања отпада мора бити осмишљена у фази пројектовања, преко израде, паковања, до транспорта и пласмана производа. Потрошачи такође треба да активно учествују у редуцији отпада куповином производа са мање амбалаже. Инструменти који укључују пројектовање прије производње, промјене у управљању и процесу производње и развој чистијих технологија и безотпадних технологија захтијевају предузимање мијера на националном нивоу али и на нивоу предузећа. Постоји значајна многућност да се отпад поново искористи. Остале предложене мјере добијају на значају једино уз упоредно спровођење редуције настајања отпада, и

оне не само што не искључују овај први корак, већ једино кумулативном примјеном и постижу пројектоване ефекте.

Превенција настајања отпада има ефекат на тржиште у смислу:

- промоције поновног искоришћења отпада, поготово амбалажног отпада
- промоције чистих технологија, које подразумијевају рециклажу и рециркулацију у оквиру сопствених производних система
- развој тржишта секундарних сировина.

Баријере за подстицање поновног коришћења отпада постоје, а најчешће су тешкоће у повезивању произвођача отпада и потенцијалних корисника отпада. Постоји јасна сврха за промоцију и повећање овог типа активности. Могући механизам за достизање овог циља је даљњи развој Центра за сакупљање и размјену. С тим у вези је и могуће увођење система за управљање амбалажним отпадом који би био ријешен на ентитетском нивоу. Велики подстицај за превенцију настајања отпада било би и спровођење начела “загађивач плаћа”, којим би се преузела одговорност (прије свега у продукцији амбалажног отпада) за рјешавање проблема у смислу средстава уложених за сакупљање као одвојеног тока, рециклажу, поновну примјену, одлагање или адекватно уништавање (што је посебно значајно за опасан отпад).

Поред наведених акција које су у циљу постизања тржишних ефеката и начела заштите животне средине у производне процесе, превенција настајања отпада укључује и социјалне аспекте, јер подразумијева кампање за развијање јавне свијести и обуку о кућном компостирању. Општинским планом управљања отпадом предвиђа се спрјечавање настајања комуналног отпада на извору кроз образовање и развијање јавне свијести и обезбјеђење алтернатива за подстицање домаћинства и привреде. Локалне власти треба да предузму кораке да се минимизира отпад и да буду активне у промоцији и образовању, на примјер, обезбјеђивањем кућних компостера за храну из домаћинства и дистрибуцијом писаног материјала о спречавању настајања отпада.

Значајније резултате у погледу смањења настајања отпада, сама општина не може остварити без одређених ентитетских и/или државних стратегија.

5.1.2. Процјена будућих количина отпада

Количина отпада који ће се у будућности продуковати на територији општине Дервента није могуће прецизно одредити усљед чињенице да се у општини нису вршила мерења састава и количине отпада. Међутим, за потребе прорачуна у оквиру овог плана користиће се резултати мјерења количина и састава отпада из информација датих од ЈП „Комуналац“.

Према статистичким подацима на нивоу БиХ измјерена је просјечна количина отпада по становнику од 1,09 кг/дан. Ова вриједност представља не само количину отпада који се продукује у домаћинствима већ укупну количину комуналног, комерцијалног и других врста неопасног отпада који се данас одлажу на депоније.

Локални план управљања отпадом за општину Дервента за период 2012 - 2018

У циљу прављења одрживог плана, који се заснива на што је могуће реалнијим параметрима, за потребе прорачуна количине отпада који ће се продуковати у будућем периоду користи ће се стопа пораста продукције од 2% и 3,3 % годишње. Стопа раста продукције од 2% представља умјерену стопу раста, док стопа 3,3% представља пројекцију раста као максимално очекивану. У наредној табели је приказана количина отпада која се продукује на територији општине Дервента и која представљања полазну тачку у даљем планирању адекватног система управљања отпадом у општини.

Општина	Број становника	кг/ст/дн	Процењена количина отпада т/год
Дервента	40.574	1,09	16.142,37
Укупно			16.142,37

Процјењује се да ће у наредном периоду услед економског развоја доћи и до повећања животног стандарда становништва општине Дервента, што ће за посљедицу имати и већу продукцију отпада. Процјене количина у будућем периоду приказане су у наредној табели.

Година	Маса отпада		Запремина отпада	
	Т	Т	м ³	м ³
	Раст 2%	Раст 3,3%	Раст 2%	Раст 3,3%
2011	16.465,22	16.675,07	32.930,43	33.350,14
2012	16.794,52	17.225,35	33.589,04	34.450,69
2013	17.130,41	17.793,78	34.260,82	35.587,56
2014	17.473,02	18.380,98	34.946,04	36.761,95
2015	17.822,48	18.987,55	35.644,96	37.975,10
2016	18.178,93	19.614,14	36.357,86	39.228,28
2017	18.542,51	20.261,40	37.085,02	40.522,81
2018	18.913,36	20.930,03	37.826,72	41.860,06
2019	19.291,63	21.620,72	38.583,25	43.241,44
2020	19.677,46	22.334,21	39.354,92	44.668,41
2021	20.071,01	23.071,23	40.142,02	46.142,47

Најодрживија варијанта за управљање отпадом на подручју општине Дервента би била изградња трансфер станице на подручју општине, одакле би се отпад транспортовао на регионалну депонију у која би била лоцирана у Добоју.

Подаци које је доставила ЈП Комуналац Дервента, у великој мери се разликују у односу на приказану калкулацију. Међутим ти подаци морају се посматрати са резервом, јер нису засновани на тачним мјерењима већ на теоријским претпоставкама. Разлози за погрешну процјену могу бити:

- Нетачна процјена комуналних предузећа (не постоји вага ни на једној депонији);
- Покривеност скупљања отпада; постоји могућност да одређени дио становништва не предаје отпад комуналним предузећима;
- Постојање дивљих депонија.

5.2. Потребне промјене у систему управљања отпадом

У наредном дијелу приказане су промјене које је неопходно извршити како би се могао успоставити систем управљања отпадом описан у овом плану.

5.2.1. Прописи у области управљања отпадом

У циљу реализације планом предвиђених активности потребно је извршити израду и усвајање нове одлуке о одржавању чистоће у граду и насељима општине Дервента.

Новом одлуком потребно је уредити сљедеће дијелове:

- Управљање комуналним (комуналним) отпадом,
- Управљање рециклабилним отпадом.
- Управљање посебним токовима отпада.
- Управљање опасним отпадом из домаћинства,
- Управљање медицинским отпадом
- Управљање отпадом животињског поријекла

Такође, одлуком треба дефинисати који субјекти могу бити укључени у управљање појединим врстама отпада, као и њихова права и обавезе. Предузеће које је ангажовано на сакупљању и транспорту комуналног отпада у обавези је да корисницима услуга обезбиједи довољан број канти и контејнера за цјелокупну количину произведеног отпада. Такође поменуто предузеће је у обавези да сакупља све врсте отпада дефинисане општинском одлуком као што су баштенски отпад, пепео и слично.

Циљ доношења ове одлуке је увођење нових активности и дефинисање начина којима ће се оне реализовати, у складу са постојећом законском регулативом.

5.2.2. Локалне институције за управљање отпадом

Надлежно предузеће у општини Дервента, за управљање отпадом је ЈП „Комуналац“.

Служба не располаже довољним капацитетом за реализације активности предвиђених планом управљања отпадом. Надлежни орган за праћење реализације плана је општинско Одјељење за инспекцијске послове које не располаже адекватним кадром за спровођење ове активности.

5.2.3. Повећање степена покривености услугама сакупљања отпада

Доношењем одлуке о збрињавању отпада на подручју општине Дервента, и правилника о дефинисању цијена, и одобрења начелника општине о цијенама, дефинисале би се МЗ у којима би становници били у обавези да плаћају збрињавање отпада. Грађани МЗ Осиња су већ изразили спремност за прихватање система одвоза отпада (види Прилог 2.).

5.2.4. Примарна селекција отпада

Потребно је организовати примарну селекцију за поједине врсте отпада, као што су ПЕТ амбалажа, папир и картон и метал. Као потребан предуслов за одвојено сакупљање селектованог отпада потребно је обезбедити простор за привремено складиштење сакупљеног материјала. Потребно је извршити следеће активности:

- Развијање јавне свијести о неопходности селекције отпада и начину на који ће се селекција вршити
- Обезбеђивање простора за привремено складиштење (14 -30 дана) сакупљеног материјала
- Постављање контејнера различитих боја на јавним местима и институцијама (општинска управа, болнице, школе, обданишта и слично)
- Обезбеђивање откупа сакупљених количина отпада

5.2.5. Управљање посебним токовима отпада

Потребно је образовање система управљања посебним токовима отпада као што су искоришћене аутомобилске гуме, отпадно уље, батерије и акумулатори, електронски и електронички отпад и друго, што се може постићи реализацијом следећих активности:

- Едукација о правилном управљању посебним токовима
- Успостављање обавезе вођења евиденције о насталом отпаду који спада у групе посебних токова, као и начину на који се њиме управља и о уступању таквог отпада трећим лицима.
- Едукација инспекцијских служби за праћење спровођења активности из домена управљања посебним токовима отпада.

- Обука кадра постојећег комуналног предузећа и обезбјеђиване простора за складиштење посебних токова отпада или обезбјеђивање другог предузећа које може да се бави управљањем посебним токовима отпада

5.2.6. Управљање медицинским отпадом

На подручју општине Дервента идентификовани су сљедећи произвођачи медицинског отпада:

- ЈУ Дом здравља Дервента
- Амбуланте у два села
- Приватне амбуланте и ординације
- Приватне стоматолошке ординације
- Лабораторије
- Апотеке
- Ветеринарске станице

Не постоје прецизни подаци о количинама и врсти медицинског отпада који се произведе у општини. Отпад из ЈУ Дом здравља одвози се на спаљивање у Добој. У Републици Српској постоји „Стратегија управљања медицинским отпадом у РС 2011-2021“ која представља оквир за дјеловање локалних институција и све мјере потребно је разрадити посебним документима у складу са овом Стратегијом.

5.2.7. Управљање отпадом животињског поријекла

Потребно је обезбиједити безбиједно управљање отпадом животињског поријекла са циљем минимизације негативних утицаја на здравље људи и животну средину. У општини Дервента постоји правилник о поступању са отпадом животињског поријекла. Постоји и одређено мјесто за животињско гробље. Проблем је што се не поступа у оквиру правилника и грађани немају навику да одлажу отпад животињског поријекла у складу са правилником. Посебан проблем изазивају пси и мачке луталице који разносе отпад из канти и контејнера. Број луталица се повећао након доношења одлуке о забрани убијања ових животиња.

Један од начина остваривања безбједног управљања отпадом животињског поријекла могуће је изградњом хладњача на локалном нивоу у којима би се чувао такав отпад до тренутка транспорта до кафилерија које би биле изграђене на нивоу региона. У том смислу задаци на локалном нивоу су:

- Едукација становништва о неопходности правилног управљања отпадом животињског поријекла

- Процјена неопходности изградње хладњаче за складиштење отпада животињског поријекла на територији општине
- Дефинисање локације најближе кафилерије у коју би се транспортовао отпад

5.2.8. Санација постојећих депонија

У циљу минимизирања негативних утицаја неадекватно депоновног отпада у протеклом периоду, потребно је извршити санацију сметлишта. Потребно је пронаћи одговарајући модел за санацију малих дивљих депонија-сметлишта којих у општини Дервента постоји 12. За главну општинску депонију потребно је урадити пројекат санације на основу којег ће се приступити радовима.

- Разматрање могућности премјештања отпада са локација мањих дивљих депонија на једну локацију
- Израда пројекта санације главне депоније уз обезбеђење простора за одлагање отпада за неколико наредних година
- Санација депоније

5.2.9. Управљање баштенским отпадом

С обзиром на локалне карактеристике општине Дервента у оквиру плана предложена је изградња компостилишта у којем би се вршио третман тзв. баштенског отпада. У саставу отпада продукованог на територији општине налази се значајна количина баштенског отпада који се може искористити за производњу компоста, али чија првенствена корист ће бити смањење количине која ће се транспортовати до депоније и смањење садржаја органске материје у саставу отпада који се депонује. Из тог разлога потребно је израдити студију изводљивости изградње компостилишта на територији општине Дервента која би дала одговоре о сврсисходности изградње компостилишта и процјену трошкова рада. Такође, доношењем одлуке о забрани паљења дрвног отпада и траве у градском подручју би се значајно побољшало стање у управљању овом врстом отпада.

5.3. Приједлог организационе структуре система управљања отпадом

Основне промјене у управљању отпадом на подручју општине Дервента огледају се у неколико основних капиталних (у финансијском смислу) активности:

- проширење обухвата сакупљања комуналног отпада;
- постављање контејнера за примарну селекцију отпада у циљу развијања рециклаже - зелена острва;

- изградња 2 рециклажна дворишта (Осиња и Календеровци) за одвојено сакупљање отпада
- изградња трансфер станице у граду, за случај да регионална депонија не буде на подручју општине
- изградња постројења за компостирање зеленог отпада;

Да би се омогућиле наведене промјене, Радна група за израду Плана управљања отпадом предлаже подјелу ЈП „Комуналац“ на предузеће за сакупљање и транспорт отпада и предузеће за третман и одлагање отпада. Прво предузеће било би надлежно за сакупљање и транспорт до трансфер станица и Центра за управљање отпадом, док би друго предузеће било надлежно за третман и одлагање отпада као и управљање општинском депонијом до тренутка успостављања регионалне депоније.

Поред тога, у систем управљања отпадом на подручју општине Дервента потребно је укључити приватни сектор у прикупљање отпада, кроз јавно-приватно партнерство. Јавно приватно партнерство (ЈПП) се дијели у двије основне врсте, а то су институционално ЈПП односно оснивање новог правног лица у циљу реализације пројекта и уговорни ЈПП односно сарадња путем уговора. Партиципација приватног сектора може да задовољи бројне циљеве: обезбеђивање инвестиционог капитала, смањење потреба за субвенцијама, побољшање управљачке ефикасности, побољшање техничких и управљачких капацитета јавног комуналног предузећа и др.

5.4. Опције управљања отпадом на регионалном нивоу

Начин на који ће се вршити управљање отпадом на нивоу општине у великој мери зависи од начина управљања отпада на регионалном нивоу. Како у тренутку израде овог плана, стратегија управљања отпадом на нивоу региона није дефинисана, у плану ће бити анализирано више потенцијалних решења и у односу на та решења биће представљене обавезе и оптималан начин управљања отпадом на нивоу општине.

Израдом стратегије управљања отпадом на нивоу региона и дефинисањем начина управљања отпадом на регионалном нивоу, општина Дервента ће истом приступити те у складу са новим обавезама, локални план управљања отпадом прилагодити регионалним потребама.

5.5. Опције управљања отпадом на локалном нивоу

Општина Дервента је декларативно, али и својим дјеловањем определијелена за укључивање у регионално управљање отпадом чији центар ће представљати град Добој. Приликом анализе могућих опција неће се анализирати потребна улагања у објекте и постројења (изградња депоније, постројења за анаеробну дигестију и слично), већ искључиво трошкови које би општина односно општинско комунално предузеће имало уколико би се прикључило таквом систему. То подразумеје трошкове који би били неопходни да се сакупљање отпада прилагоди систему (нпр. двије канте за одлагање

отпада у домаћинству, умјесто садашње једне), набавку недостајуће механизације и повећање обима посла.

Како је општина Дервента определијелена да се прикључи регионалном рјешењу управљања отпадом који гравитира ка Добоју у овом тренутку није познато на који начин ће се вршити управљање отпадом с обзиром да град Добој није усвојио локални план управљања отпадом. Из тог разлога није могуће са сигурношћу предвидјети које ће бити обавезе општине у будућем региону и на који начин је неопходно да се организује сакупљање и транспорт отпада на нивоу општине.

На основу анализа могуће је видјети да постоје два основна модела начина сакупљања отпада у општини:

1. Први модел не разликује се много од тренутно постојећег модела који се заснива на одлагању свеукупног отпада у једну канту (контејнер) изузев мањих количина рециклирајућих материјала који би се одвојено одлагали на јавним мјестима и другим локацијама на којима борави већи број људи током дана. Такав модел подразумијева сакупљање и транспорт мијешаног отпада који би се накнадно у постројењу за сепарацију третирао односно из којег би се издвајали рециклирајући материјали који имају тржишну вриједност.

2. Други модел се огледа у одвојеном одлагању тзв. суве фракције (различите врсте рециклирајућих материјала, као што су пластика, папир, картон, тканина, гума, стакло, кожа, метал и слично) и влажне фракције (остаи од хране, материје органског поријекла, баштенски отпад, искоришћене марамнице и папирне убрусе, пелене, хигијенске производе и слично), које би представљале посебне токове и којима би се на различите начине управљало. То прије свега подразумијева увођење двије канте у домаћинства и за друге кориснике услуга.

Коначан избор модела по којем ће се радити могуће је извршити у првој ревизији локалног плана управљања отпадом који је потребно урадити након годину дана од усвајања, односно након периода завршетка активности око формирања региона и израде регионалног плана управљања отпадом.

5.6. План сакупљања отпада

Правилно сакупљање свих врста отпада, па и комуналног подразумијева одвојено сакупљање различитих врста отпада. У конкретном случају одвојено сакупљање комуналног од индустријског, медицинског и других врста отпада, који не би требало да се мијешају и заједно одлажу на депонију. У највећем броју случајева, не врши се посебно сакупљање поменутих врста отпада, а чак ако се то и учини сав отпад на крају заједно бива одложен на депонију.

Планом се предвиђа редовно уклањање отпада прије свега из насеља, како би се спријечили негативни ефекти који произилазе из дужег задржавања отпадних материја у насељеним деловима, а који се односе на угрожавање здравља становништва и животне средине.

Предвиђа се свакодневно сакупљање отпада у урбаним, густо насељеним дијеловима, односно у крајевима у којима преовлађује колективни облик становања и једном седмично сакупљање отпада у руралним дијеловима, односно у крајевима у којима доминира индивидуални облик становања. Учесталост сакупљања отпада од других корисника, као што су индустрија, медицинске установе и слично дефинисаће се у односу на количину и врсту отпада коју корисник продукује, а кретаће се у интервалу од дневног до седмичног одношења.

Суви отпад подразумијева различите врсте амбалажног отпада, папир, картон, пластику, метал и друге материјале који нису биолошки разградиви и за које постоји могућност поновног искоришћења и рециклаже. У канту за влажни отпад би се одлагало све остало, као што су: остаци од хране, баштенски отпад, односно отпад подложен биолошком разлагању.

Почетку успостављања система морају претходити активности на едукацији свих учесника у процесу управљања отпадом, а посебно становништва, обезбјеђивање довољне механизације и друге опреме за сакупљање отпада. Неопходно је константно вршити промоцију новог система сакупљања отпада на општинским медијима, истичући предности оваквог рјешења са аспекта заштите животне средине. Основни циљ едукације становништва у домену управљања отпадом је информисање становништва да је постојећи систем неприхватљив не само са начелних аспеката заштите животне средине, већ и са аспекта важећих закона, па из тог разлога привидна економска исплативост постојећег система управљања отпадом у односу на савременија рјешења, која су у већој мјери у складу са принципима заштите животне средине, се не може поредити. Планом се предвиђа постављање додатних тзв. зелених острва на којима би се налазиле посуде за одлагање различитих врста отпадака, више са циљем промовисања идеје раздвајања отпада неге са циљем економске користи. Оваква зелена острва била би постављена на мјестима са високом концентрацијом људи, као што јавне институције, школе, болнице, тргови и слично. Избор локација зелених острва дефинисаће општинска управа на приједлог ЈП Комуналац.

У циљу минимизирања трошкова изградње зелених острва и рационализације сакупљања и транспорта отпада сакупљаног са таквих мјеста, неопходно је стратешки изабрати локације зелених острва. Превелик број оваквих локација додатно би повећао трошкове управљања отпадом, који ће неминовно бити већи од постојећих, међутим недовољан број локација негативно ће утицати на успјешност преласка на нови начин одлагања отпада.

Повећање обима посла у домену сакупљања и транспорта отпада усљед постојања сепарисаног отпада који се не може заједно сакупљати, може превазићи капацитет постојећих комуналних предузећа, па се из тог разлога предлаже разматрање могућности ангажовања приватних предузећа за сакупљање појединих фракција отпада под посебно дефинисаним условима.

Тренутно на тржишту постоји велики број различитих контејнера, канти, кеса и других посуда за сакупљање отпада. Једноставнији и економичнији систем сакупљања отпада изискује стандардизовање посуда за сакупљање отпада, односно коришћење неколико различитих величина које ће бити одабране прије свега у зависности од облика становања (индивидуално, више домаћинстава...), али и динамике сакупљања отпада.

У складу са поменутиим, најчешће се користе контејнери од 1,1 м³, за више домаћинстава и канте од 80 или 120 л за индивидуална домаћинства.

5.6.1. Програм сакупљања комуналног отпада

За организовано сакупљање комуналног отпада из домаћинстава, комерцијалног сектора и других привредних објеката у општини задужено је ЈП „Комуналац“. Према расположивим подацима поменуто комунално предузеће је до сада успјешно обављало дјелатност сакупљања отпада из цијелог града и једне приградске мјесне заједнице. У циљу ефикаснијег система сакупљања отпада и што веће покривености услугама сакупљања отпада, планом је предвиђено да програм и начин сакупљања буду одређени на основу зона становања у оквиру општине. Учесталост сакупљања, као и врста и број контејнера, дефинисани су за три различита сектора становања:

1. Сектор колективног становања и центар града
2. Сектор индивидуалног становања у градском подручју
3. Сеоске зоне у оквиру општине

С обзиром на постојећу механизацију ЈП „Комуналац“ препоручује се да се за одлагање, односно сакупљање отпада користе искључиво канте од 120л у индивидуалним домаћинствима и контејнери од 1,1 м³ за урбане зоне са колективним становањем, јавне установе, (болнице, школе, обданишта и слично) и привредне субјекте.

Сектор колективног становања и центар града

Планом се предвиђа да становници из домаћинстава која се налазе у дијелу града са стамбеним зградама отпад одлажу у контејнере запремине 1,1 м³. Постојећи број контејнера је потребно повећати и правилно распоредити на основу искустава запослених у комуналном предузећу. Сакупљање отпада из урбаног дијела насеља потребно је вршити једном дневно. Сви контејнери од 1,1 м³ који се користе у овом сектору становања морају бити унифицирани, односно истог облика, димензија и типа отварања. Програмом сакупљања, предвиђено је да комунално предузеће сакупља отпад сваким радним даном, а по потреби и једном током викенда.

Сектор индивидуалног становања у градском подручју

За сакупљање отпада из дјела града којег карактерише индивидуални тип становања Планом се предвиђа коришћење канти запремине 120л. Неопходно је да свако домаћинство из овог сектора поседује канту, као и да се сакупљање ових канти врши једанпут седмично. Уколико у овом сектору становања постоје јавне установе или комерцијални објекти, потребно је да на тим локацијама буду постављени и контејнери од 1,1 м³. Све канте, односно контејнери морају бити истог облика димензија и типа отварања.

Сеоска зона у оквиру општине

За сакупљање отпада из сеоских насеља препоручује се коришћење канти од 120л, осим у дијеловима насеља у којима је отежан приступ камионима-аутосмећарима. У таквим ситуацијама се предлаже постављање пунктова са контејнерима на дијеловима којима камиони могу прићи. Поменути систем важи и за викенд насеља, за која је неопходно обезбиједити адекватан број контејнера како се у сезонским периодима боравка не би стварале дивље депоније у околини насеља. Такође се предлаже увођење посебне тарифе за поменута викенд насеља. Предлаже се сљедећи план сакупљања отпада у сеоским насељима:

5.6.2. Програм сакупљања опасног отпада из домаћинства

Опасан отпад чини један мали проценат кућног отпада, али када се помијеша са осталим отпадом контаминира и њега и тако настаје велика количина опасног отпада. Зато опасни производи не би смијели бити одлагани заједно са осталим комуналним отпадом. Када опасни предмети и производи из свакодневне употребе више нису употребљиви или нам више нису потребни, они постају опасан отпад из домаћинства.

Програм сакупљања опасног отпада из домаћинства могуће је организовати на исти начин као и примарну сепарацију искористивих врста отпада, с тим да одлагање опасног отпада захтијева посебне контејнере, односно канте. Основни предуслов за успостављање система одвојеног сакупљања опасног отпада је обезбјеђивање адекватног простора за привремено складиштење опасног отпада из домаћинства, који би се са тог мјеста продавао заинтересованим странама, које испуњавају услов за даље управљање опасним отпадом. Систем сакупљања опасног отпада из домаћинства укључивао би постављање посебних канти (боксова) намјењених за одлагање опасног отпада из домаћинства постављених на јавним површинама уз канте намјењене за одлагање секундарних сировина и постављање контејнера за одлагање опасног отпада уз контејнере намјењене за сакупљање секундарних сировина лоцираних на тзв. „зеленим острвима“ која представљају прихватне платое за комунални отпад уопште и најчешће се налазе у оквиру јавних фреквентних дијелова насеља (у оквиру школа, болнице, зграда локалне самоуправе, маркета итд.) и крај саобраћајница, како би се обезбиједило што лакше поступање при сакупљању отпада. Обично су постојећа “зелена острва” бетонски платои, али у циљу што бржег успостављања система квалитетног управљања отпадом, могуће је поставити и монтажано-демонтажне платое, са завршним премазом од епоксилне смоле. Пожељно је да су ови простори ограђени, како би се спријечило разношење евентуално просутог отпада ветром, или уклонио лош визуелни утисак.

Различите врсте опасног отпада обавезно треба одлагати одвојено на предвиђена мјеста (није дозвољено мијешати заједно различите врсте). Све посуде, лименке и боце под притиском, треба прије одлагања испразнити. Термометри, живини прекидачи и друге предмете који садрже живу треба одлагати само у затвореној амбалажи. Отпадни лијекови и дијелови инјекција без игала одлажу се само у прозирној амбалажи. И све остале врсте опасног отпада требало би вратити у оригиналну амбалажу или неку алтернативну, а затим одложити у, за њих, предвиђен контејнер.

Поред наведеног потребно је повремено организовати кампање сакупљања опасног отпада из домаћинства, попут кампања за сакупљање крупног и баштенског отпада. За успешну реализацију сакупљања опасног отпада из домаћинства неопходна је активност на едукацији становништва у циљу спријечавања мијешања опасног отпада са неопасним.

Потребно је обезбједити простор за складиштење опасног отпада из домаћинства. Уколико би општинско комунално предузеће било ангажовано на сакупљању ове врсте отпада, неопходно је да се у кругу предузећа обезбједи и на адекватан начин припреми простор за привремено складиштење.

5.6.3. Програм сакупљања кабастог отпада

Сакупљања кабастог отпада треба организовати на два начина. Први начин је кампањско одношење кабастог отпада које би се организовало 3 до 4 пута годишње. Приликом кампањског сакупљања кабастог отпада не би се наплаћивале додатне услуге комуналног предузећа. Поред тога потребно је организовати одвожење кабастог отпада по позиву, које би се додатно плаћало, а комунално предузеће би било у обавези да у што краћем року уклони такав отпад. Такође, у оквиру активности сакупљања кабастог отпада потребно је увести услугу изнајмљивања контејнера на 24 сата, који би грађани користили у ситуацијама када врше одређене грађевинске радове или преуређење простора и слично, што често има за посљедицу велику количину отпада. За такве услуге би се накнада такође додатно плаћала.

Као и у случају других програма сакупљања и за успјешну реализацију програма сакупљања кабастог отпада, неопходно је јачање активности рада инспекцијских служби и обезбјеђивање санкција за лица која не поштују правила дефинисана програмом.

5.6.4. Програм сакупљања индустријског отпада

Сви генератори индустријског отпада дужни су да врше одвајање опасног од неопасног индустријског отпада, при чему се опасан отпад мора складиштити у кругу фабрике. Такође, потребно је издвојити и рециклирајуће материјале, што већина индустријских предузећа и чини. Како би се смањила количина помијешаног отпада који је теже разврстати накнадно, потребно је размотрити модел формирања цијене накнаде за овакве привредне субјекте на основу количине отпада који се продукује, а што би се огледало у потребном броју контејнера за одлагање отпада у кругу предузећа.

Динамика сакупљања треба да се дефинише у зависности од количина отпада који се продукује, могућности комуналног предузећа за сакупљањем и положајем предузећа у односу на редовне трасе камиона аутосмећара. Узимајући у обзир наведене факторе потребно је прорачунати оптималну учесталост сакупљања која не смије бити већа од 2 недеље.

5.7. Опције третмана и искоришћења отпада

У наредном дијелу биће укратко приказане основе опције третмана и искоришћења за различите врсте отпада које се примењују у пракси.

5.7.1. Рециклажа

Под рециклажом се подразумева поновна прерада отпадних материјала (папира, стакла, пластике, метала...) у производном процесу за првобитну или другу намјену, осим у енергетске сврхе. Основне предности примене рециклаже огледају се у смањену потрошње примарних материјала, уштеди енергије за производњу и обраду примарних материјала и смањењу штетних утицаја на животну средину.

Други поменути позитивни ефекти, поред финансијских, често нису узети у обзир приликом прорачуна укупног позитивног дејстава рециклаже, што је у великом броју случајева неопходно како би се процес рециклаже исплатио лицима која се њиме баве. Како очување ресурса није посао појединца већ друштва у цјелини, тако и рециклажа не треба да се посматра као потенцијална могућност појединца, односно одређеног привредног субјекта да оствари профит, већ и позитиван утицај на општа добра, па је самим тим потребно на неки начин наградити субјекте који се баве овом дјеланошћу.

Основни предуслов за процесе рециклирања било које врсте материјала је добро организован процес сепарације отпада. Најпожељнији облик сепарације је свакако примарна сепарација или сепарација отпада на месту настанка нпр. у домаћинствима гдје становништво одлаже отпад у различите канте и контејнере за различите врсте отпада. Такав облик сепарације у многоме поједностављује даље процес управљања отпадом, с обзиром да није неопходан често сложен процес секундарне сепарације односно сепарације након сакупљања измијешаног отпада. У многим развијеним земљама Западне Европе овакав систем је заживио, од чега директу корист имају становници, а која се огледа у нижим цијенама услуга одношења и депоновања отпада у односу на средину у којима се не примењује примарна сепарација.

5.7.2. Биолошки третмани отпада

Биолошки третмани отпада представљају групу третмана који се базирају на деградацији органске материје усљед деловања микроорганизама под одговарајућим околностима.

Компостирање

Компостирање се дефинише као брзо, али делимично, разлагање влажне и чврсте органске материје, отпада од хране, баштенског отпада, папира, картона, помоћу аеробних микроорганизама и под контролисаним условима. Као производ

компостирања добија се користан материјал, сличан хумусу, који нема непријатан мирис и који се може користити као средство за кондиционирање земљишта или као ђубриво. Постројење за компостирање је постројење које под одговарајућим околностима може да има економске разлоге за инсталацијање. Велика количина баштенског отпада и забрана одлагања органског отпада на депоније су разлози који ће у наредном периоду иницирати изградњу компостишта.

Цијена, једноставност, у односу да друге третмане, и ефективност увођења програма за компостирање зависи од изабраног метода сакупљања компостне сировине. Општина може изабрати и развити од различитих система сакупљања онај који им највише одговара за њихове потребе. Програми могу бити осмишљени тако да сакупљају само баштенски отпад, или баштенски и комунални отпад заједно. Сакупљање се може обављати по кућама, гдје радници директно купе материјале из домаћинства, или са депонија, гдје становници и произвођачи остављају своје материјале за компостирање на предвиђеном месту. Сакупљање се разликује ако је у питању баштенски отпад или комунални отпад, или ако се заједно сакупљају.

Анаеробна дигестија

Разлагање органског дијела отпада, при чему долази до стварања биогаса који у себи садржи велике количине метана, може се остварити путем анаеробног разлагања или анаеробне ферментације. Такође, у процесу анаеробне дигестије као излази добијају се компостни материјал и течна фаза која се такође може користити за кондиционирање земљишта. Упркос значајним ограничењима, биолошке методе за прераду отпада стално привлаче пажњу. Примена анаеробне дигестије захтјева раздвајање органског од неорганског отпада. Квалитет производа који се добија након третмана зависи у великој мери од квалитета сировине која је у процесу коришћена. Уколико се у саставу сировине нађу токсичне материје и друге врсте опасних материја, то ће сигурно утицати на присуство поменутих материја у самом производу, чиме ће се смањити могућности безбедног коришћења таквих производа.

Механичко биолошки третман отпада

Механичко биолошки третман (МБТ) комбинује механичке процесе разврставања комуналног отпада на сировине, које се могу рециклирати као што су стакло, метали (некад пластика и папир) са биолошким процесима исушивања и стабиловања органског дијела отпада. Све врсте МБТ - а омогућују смањење запремине отпада и смањене емисија гасова који изазивају ефекат стаклене баште (углавном смањење генерисања метана). МБТ постројења могу да помогну у побољшању поновне употребе неких категорија отпада (папира, гвожђа, метала, итд.), производњом и рекламирањем квалитетног компоста и/или „зелене“ енергије, док са друге стране МБТ процес постројења не замењују нити ће икад замијенити крајње одлагање које нуде постројења за одлагање у тло или постројења за спаљивање. МБТ поступак није замјена за постојеће класичне третмане, већ представља процес пред-третмана који користи различите технике.

Економска исплативост и могућност грађана да плаћају напредне третмане отпада као што су компостирање или МБТ ће у највећој мјери утицати на могућност примјене ове технологије у општини Дервента.

Искоришћење депонијског гаса

Данас постоји велики императив да се спроводи контролисање и управљање емисијама антропогеног поријекла у које се сврставају и емисије депонијских гасова са депонија комуналног отпада. Метан и угљендиоксид чине главне компоненте депонијског гаса. Угљендиоксид је гас са изузетним негативним ефектом стаклене баште, док метан има 23 пута већи потенцијал глобалног загријавања од угљен диоксида у периоду од 100 година. Коришћење депонијског гаса (ЛФГ) као енергента је један од метода за управљање емисијама са депоније. За коришћење депонијског гаса као енергента неопходан је оптималан систем за издвајање гасова, подаци о снази извора гаса, укључујући и податке о просторној дистрибуцији гаса. Постоје различите могућности искоришћења депонијског гаса које прије свега зависе од количине депонијског гаса, односно садржаја метана у саставу гаса. За производњу електричне енергије сагорјевањем депонијског гаса неопходна је велика и константна продукција како би се трошкови производње електричне енергије минимизирали. Друге опције које подразумевају производњу топлотне енергије или неке облике складиштења метана могу се такође примјенити на депонијама комуналног отпада.

5.7.3. Термички третмани отпада

У циљу максималног искоришћења потенцијала отпада или минимизирања трошкова и негативног утицаја на здравље људи и животну средину, неопходно је размотрити што је више могуће различитих опција третмана отпадом. Најзаступљеније технологије термичког третмана отпада су:

- Инсинерација (најзаступљенија технологија за термички третман отпада)
- Гасификација
- Пиролиза
- Системи горива добијеног из отпада.

Свака технологија захтијева различите количине улазних сировина, емитује различите количине нуспродуката има различите оутпуте, и различите је ефикасности.

Инсинерација је процес контролисаног сагоријевања отпада, са циљем уништавања или трансформисања отпада у састојке које су мање опасни, мање кабасти, и састојке које је лакше контролисати. Инсинерација представља процес који се може користити за третирање разних типова отпада укључујући комунални отпад, комерцијални, као и одређене типове индустријског отпада. Поред депоновања, инсинерација представља најзаступљенији поступак управљања комуналним отпадом. Погодности поступка инсинерације су:

- Смањење запремине и тежине отпада, посебно кабастог комуналног отпада са горивим садржајем.
- Деструкција и детоксификација одређених типова отпада, чинећи их погоднијим за коначно одлагање: запаљиве канцерогене материје, патолошки контаминирани материјали, токсична органска једињења, биолошки активни материјали који могу утицати на рад постројења за третирање отпадних вода из канализације.

- Деструкција органских компоненти биоразградивог отпада, које након депоновања директно генеришу депонијски гас (ЛФГ).
- Замјена фосилних горива.

Пиролиза и гасификација су термалне методе које се употребљавају као алтернативе инсинерацији. Главна одлике ових технологија је трансформација отпада у гас који се може користити за производњу енергије у котловима или у гасним моторима. У поређењу са инсинерацијом запремина димног гаса је мања. Технологија пиролизе је облик инсинерације при којој на високој температури долази до хемијске декомпозиције органског материјала у одсуству кисеоника. Пиролиза се обично одиграва под притиском, на температури изнад 430°С.

Гасификација је једна од метода за термални третман отпада, која може трансформисати органски отпад у нискокалорични гас, рециклабилне продукте и остатке. Обично је процес гасификације праћен сагоревањем продуктованог гаса у пећи за сагоревање или турбини након пречишћавања гаса. Уобичајена температура на којој се одвија процес је 800 - 1100°Ц, зависи од топлотне вриједности и подразумијева одређени број хемијских реакција којима се формира сагорљиви гас који садржи катран у траговима. Пепео се обично верификује и одваја као чврсти остатак.

5.8. Мјере за спречавање кретања отпада који није обухваћен планом и мјере за поступање са отпадом који настаје у ванредним ситуацијама

Локалним плановима управљања отпадом није обухваћено управљање посебним токовима отпада. Посебни токови отпада се дефинишу као кретања отпада (истрошених батерија и акумулатора, отпадног уља, отпаданих гума, отпада од електричних и електронских производа, отпадних возила и другог отпада) од мјеста настајања, преко сакупљања, транспорта и третмана, до одлагања на депонију. Управљање различитим токовима отпада је регулисано појединачним начелним плановима.

На територији БиХ не постоји уређени систем сакупљања отпада који чине посебне токове отпада. Подаци о количинама нису прецизни, односно не постоје егзактни подаци о количинама отпада које се генеришу на територији БиХ. Доступни подаци се углавном заснивају на претпоставкама и процијенама. С обзиром на тренутну ситуацију, односно да се до сада није организовано вршило управљање посебним токовима отпада, да још увијек не постоје државне стратегије управљања појединим токовима отпада, у оквиру овог плана управљања отпадом акценат ће бити стављен на организацију система праћења продукције и кретања посебних токова, едукацију и информисање јавности и заинтересованих страна, као и успостављање неопходних услова за улазак приватног сектора у ову област.

У периоду од 2012-2013 године неопходно је успоставити систем управљања посебним токовима отпада, који спада у краткорочне циљеве према плану управљања отпада. У циљу успостављања једног оваквог система, неопходна је стручна обука кадрова (инспекцијске службе). Обезбјеђивањем адекватне техничке и професионалне

компетентности кадрова омогућује се ефикасно управљање отпадом као и спровођење закона.

Поред обуке кадрова, потребно је започети едукацију становништва и развијање јавне свијести. Циљ развијања јавне свијести је повећање нивоа свијести најширег становништва о проблему заштите животне средине, посебно код дјече и младих људи, чиме се ствара подлога за будуће акције и одрживо управљање отпадом.

Након успостављања система управљања посебним токовима отпада, у периоду од 2013-2015 године потребно је да стручне и обучене стручне службе контролишу рад лица регистрованих за дјелатност сакупљања посебних токова отпада. Лице које врши сакупљање, складиштење, третман посебних токова отпада, у обавези је да води и чува евиденцију о количинама посебних токова отпада који су сакупљени, ускладиштени или третирани, као и евиденцију о коначном одлагању остатака послуже третмана.

Организовано сакупљање посебних токова отпада, његово привремено складиштење и транспорт до мјеста третмана или коначног одлагања од стране предузећа/лица регистрованога за ову дјелатност потребно је успоставити 3 године од усвајања локалног плана управљања отпадом, односно од момента када се успостави систем евиденције генератора и количина посебних токова отпада.

У циљу значајнијег учешћа приватног сектора у области управљања отпадом, локалне управе би требало да уведу подстицајне инструменте. На тај начин би се обезбиједио већи квалитет услуга и избегло би се додатно преоптерећивање постојећих ЈП-а. Један од видова подстицајних инструмента је омогућити и олакшати регистрацију малих предузећа - сакупљача. На тај начин Општина би побољшала социјални положај најугроженијег дијела популације и омогућила увођење њихове активности у легалне токове.

5.9. Претоварне станице за локално сакупљање у општини

Трансфер станице или претоварне станице су локације гдје се отпад из локалних возила за сакупљање отпада привремено складишти и претовара у већа возила којим се одвози на санитарну депонију. На овај начин се постиже да се и друга, нестандартна и приручна возила (мања возила, трактори, подизачи контејнера па чак и возила којима би грађани довозили у одређено вријеме одређене врсте отпада) користе као подршка локалном сакупљању отпада, али и обезбјеђује економичнији и рационалнији превоз отпада до удаљене санитарне депоније.

Трансфер станице представљају и локације гдје ће се и остале врсте отпада сакупљати прије транспорта на санитарну депонију (на примјер, неопасан индустријски отпад, отпад који би довозили сами грађани, власници мањих предузећа, занатских радњи, угоститељских објеката, кабасти отпад, опасан комунални отпад, отпадна уља, акумулатори и слично).

5.10. Препоруке за санацију сметлишта

Успостављање новог савременог система управљања отпадом подразумијева и ријешавање постојећих проблема. Санација "дивљих" депонија на територији општине захтијева значајна финансијска средства, па би било потребно пронаћи једноставнији, финансијски исплативији и временски краћи начин ријешавања проблема дивљих депонија. За главну депонију неопходно је извршити ревизију постојећег пројекта санације, и ако се утврди да је потребно, урадити нови, док је за мање, дивље депоније потребно пронаћи неко друго решење, као што је премијештање отпада на главну депонију или спајање отпада више малих депонија у једну која ће бити прописно санирана.

Санације сметлишта могуће је извршити на три начина:

1. Премештањем сметлишта (уколико се ради о веома малој депонији и уколико се налази у релативној близини локације главне депоније),
2. Делимичном санацијом (изоловањем горњих слојева депоније у случају када подземне воде не могу квасити тијело депоније),
3. Потпуном санацијом сметлишта (комплетним изоловањем и горњих и доњих слојева депоније у случају високих подземних вода).

Приједлог ријешења тј. санације и затварања старих депонија-сметлишта захтијева израду студије за процјену стања са приједлогом мијера које је неопходно спровести са циљем избора најадекватнијег решења.

6. ФИНАНСИЈСКА АНАЛИЗА И ПРОЦЈЕНА ТРОШКОВА

6.1. Анализа постојећег стања

6.1.1. Извори података

Извори података за финансијску анализу и процјену трошкова у наредном периоду су нацрт Акционог плана заштите околиша општине Дервента (ЛЕАП), подаци Административне службе општине Дервента- Одјељења за стамбено-комуналне послове и подаци ЈП „Комуналац“ Дервента.

6.1.2. Специфичности услова пословања ЈКР-а у БиН

Као и код других предузећа у сфери дјелатности управљања отпадом, специфичности пословања „Комуналац“ а.д. Дервента не разликују се од осталих предузећа у Републици Српској и БиХ, а огледају се у:

- непостојању адекватне нормативне регулативе у области управљања отпадом,
- недостатку одлуке о обавезном одвозу смећа и из руралних дијелова општине,
- начину формирања и одобравања цијена одвоза и депоновања смећа,
- релативно малој стопи наплате извршених услуга у овој области,
- лошој опремљености и дотрајалости возног парка за прикупљање и одвоз смећа,
- дотрајалости и недостатку посуда за прикупљање и разврставање отпада,
- неадекватним и неуређеним локацијама за посуде за смеће и контејнере,
- неријешеном питању трајне локације депоније отпадака,
- неопремљености депоније неопходном механизацијом и инфраструктуром.

6.1.3. Остварени приходи и тарифирање услуга из управљања отпадом

Приходи у области управљања отпадом остварени у 2011 години износе укупно 570.055 КМ и нижи су од трошкова пословања за више од 40.000 КМ. Вишак расхода

над приходима узрокован је углавном нерентабилношћу рада Центра за рециклажу, али исто тако и стагнирању цијена за ову врсту услуга од 2007 године а истовремено вишеструком расту цијена погонског горива, енергената и резервних дијелова.

Структура прихода је подијељена у четири категорије а огледа се у сљедећем:

- приходи од ванпривреде 23.540,00 КМ
- приходи од привреде 233.155,00 КМ
- приходи од домаћинства 277.963,00 КМ
- приходи од рециклаже 35.397,00 КМ

6.1.4. Трошкови сакупљања отпада у ЈКП

Трошкови прикупљања, одвоза и депоновања отпадака у „Комуналац“ а.д. Дервента износе 612.966,00 КМ и виши су од остварених прихода у овој области за 42.911,00 КМ а огледају се у директним и индиректним трошковима како слиједи:

Директни трошкови:

- трошкови горива и мазива, резервних дијелова, гума, енергије и остало 90.575,00 КМ
 - трошкови одржавања депоније смећа (рад механизације и радника на депоновању, компактовању и изради прекривке депоније) 38.818,00 КМ
 - амортизација основних средстава 69.600,00 КМ
 - лични дохоци радника 265.297,00 КМ
 - УКУПНО: 464.290,00 КМ
 - Индиректни трошкови:
 - трошкови администрације (лични дохоци, ситни инвентар, ел енергије, регистрације возила, птт услуге и друго) 128.916,00 КМ
 - остали трошкови 19.760,00 КМ
 - УКУПНО: 148.676,00 КМ
-
- СВЕУКУПНО: 612.966,00 КМ

6.1.5. Индикатори ефикасности и укупна оцјена тренутног пословања

Финансијском анализом резултата прихода и расхода из области прикупљања, одвоза и депоновања отпадака видљиво је да је у овој области остварен мањак прихода над расходима у износу од 42.911,00 КМ што је знатно мање од укупног губитка

предузећа који износи цца 300.000,00 КМ. Упркос наведеним чињеницама, неоспорно је да постоје резерве за рационализацију како индиректних трошкова, исто тако и директних трошкова у овој области пословања предузећа.

6.2. Очекиване промјене у финансијским показатељима пословања при примјени предложених модела управљања отпадом

Доношењем и примјеном одлуке о обавезном прикупљању, одвозу и депоновању комуналног отпада са комплетне територије општине Дервента, предузеће би добило цца 7000 нових корисника ове врсте услуга а самим тим и повећање прихода на мјесечном нивоу од цца 52.500 КМ (7.000 x 7,50 КМ), односно годишње повећање прихода у износу од цца 630.000,00 КМ. Предметно повећање обима услуга није оствариво у периоду краћем од 5 година јер изискује и потребу финансијског улагања у опремање и оспособљавање предузећа за повећање обима услуга прикупљања, одвоза, и депоновања прикупљеног отпада.

6.2.1. Прорачун потребних улагања

Како би се остварила планирана активност на прикупљању и одвозу отпада са комплетне територије општине неопходно је приступити и материјално техничком и кадровском јачању предузећа које би се огледало у замјени дотрајале и набавци нове опреме. Потребне у замјени и набавци нове опреме за потребе прикупљања, одвоза и депоновања отпадака огледају се у замјени једне возне јединице и набавци двије нове возне јединице за одвоз смећа из руралних дијелова општине. Осим наведеног неопходно је, за потребе прикупљања отпада, прибавити 100 комада нових контејнера 5 и 7 м³, те исто тако компактор за сабијање отпадака и камион кипер за транспорт земље за израду прекривке смећа на депонији. Осим наведеног неопходно је радити и на уређењу (асфалтирању) приступних и интерних саобраћајница депоније отпада, као и на изградњи инфраструктуре депоније (довод воде, изградња праонице за возила, изградња сепаратора процједних вода, доградња заштитне ограде, пошумљавање и друго...) што изискује укупна нова финансијска средства у износу од цца 950.000,00 КМ. Дефицит између очекиваног повећања прихода и планираних инвестиционих улагања могуће је покрити повећањем цијена услуга прикупљања и одвоза смећа које нису мијењане још од 1997 године. Кадровско јачање предузећа огледало би се у пријему и обучавању нових кадрова који би својим радом допринијели бољој организацији радног и технолошког процеса, а самим тим и уштедама у пословању предузећа и неби битно утицали на повећање трошкова пословања.

6.2.2. Промјена у трошковима

Калкулација промјене у трошковима урађена је на бази рада једног новог возила:

- гориво лит 12.000 x 2,50 = 25.000,00 КМ

Локални план управљања отпадом за општину Дервента за период 2012 - 2018

• мазиво	лит	60 x 15,00	=	900,00 КМ
• аутогуме	ком	8 x 700,00	=	5.600,00 КМ
• лични дохоци радника				47.000,00 КМ
• амортизација				30.000,00 КМ
• индиректни трошкови				25.000,00 КМ
		Укупно:		133.500,00 КМ

6.2.3. Очекиване промјене у приходима

На основу очекиваног пораста броја корисника услуга ЈП „Комуналац“ у наредном периоду, за који је урађен овај План, могу се очекивати сљедећи економски показатељи пословања.

година	број нов. корисн.	пов. прихода	повећ. трошкова	остварена добит
2014	1.500	135.000 КМ	133.500,00 КМ	1.500,00 КМ
2016	3.000	270.000 КМ	200.000,00 КМ	70.000,00 КМ
2018	2.500	285.000 КМ	250.000,00 КМ	35.000,00 КМ
			Укупно:	106.500,00 КМ

6.2.4. Финансијски резултат

Набавком нових возних јединица и увођењем нових 7.000 корисника услуга одвоза отпада према наведеним очекивањима комунално предузеће би умјесто негативног пословања, до краја 2018 године остварило добит од цца 100.000,00 КМ. Даљим уштедама у рационализацији радног процеса могуће је значајно смањити и директне и индиректне трошкове те самим тим и повећати добит предузећа. Реорганизација предузећа такође пружа могућност даљих уштеда и повећања ефикасности у раду предузећа те је неопходно приступити анализама и у области организације рада предузећа.

7. ДРУШТВЕНИ АСПЕКТИ

У проблематику управљања отпадом укључен је низ друштвених актера, али се у грубој подјели издвајају три основне интересне групе:

- Органи власти - општина на локалном нивоу и државне институције на вишим нивоима;
- Привредне организације које дјелују у оквиру јавног и приватног сектора;
- Јавност, односно, заинтересована јавност коју најчешће представљају невладине организације („трећи сектор“).

За значајна побољшања у управљању отпадом сви актери морају изградити нови начин размишљања о животној средини, о процесу одлучивања и улози јавности. То је у складу са важећим домаћим законодавством и међународним стандардима, посебно Архуском конвенцијом која прописује права јавности на информације, учешће у одлучивању и правду у области заштите животне средине. У овом поглављу Плана посебан фокус се ставља на улогу општине Дервента у информисању јавности и укључивању грађана у одлучивање, узимајући у обзир значај Архуске конвенције који се нарочито огледа у сљедећем:

- Наглашава се важност благовременог обавјештавања и укључивања јавности у раним фазама процеса одлучивања;
- Штити се право заинтересоване јавности да бесплатно испита све информације важне за одлучивање и право јавности да изнесе примједбе или информације које сматра важним за доношење одлуке;
- Обавезује се тијело које доноси одлуку да узме у обзир коментаре и сугестије јавности;
- Уводи се обавеза органа јавне управе да информише јавност о свим донесеним одлукама, тј. да објави текст одлуке и и разлоге на којима се одлука темељи.

Архуска конвенција је усвојена 25. јуна 1998. године од стране УНЕЦЕ-а (Економска комисија Уједињених нација за Европу), а ратификована је од стране Босне и Херцеговине 15. септембра 2008. године. Текст Конвенције доступан на:
<http://www.mvteo.gov.ba>

7.1. Преглед невладиног сектора у општини Дервента

На подручју општине Дервента регистровано је 79 разних удружења грађана са својим мисијама, циљевима и активностима.

Појам „невладине организације - НВО“ се у закону нигдје децидно не спомиње, али тај израз је постао свакодневан у јавном животу, тако да можемо ставити знак еквиваленције између удружења грађана и невладине организације.

У општини Дервента постоји 8 групација удружења грађана подијељених према њиховој мисији и циљевима.

То су :

- Удружења грађана која заступају мисије одређених групација (15 удружења грађана);
- Удружења грађана проистеклих из рата (5 удружења грађана);
- Удружења грађана која се баве проблематиком лица са посебним потребама (6 удружења грађана);
- Удружења грађана са друштвеним мисијама (7 удружења грађана);
- Удружења грађана са еколошко - природњачком мисијом (6 удружења грађана);
- Удружења грађана у вези омладинске проблематике (3 удружења грађана);
- Удружења грађана у вези спорта (32 удружења грађана) и
- Удружења грађана у вези културе (5 удружења грађана)

У групацију удружења грађана са еколошком - природњачком мисијом спадају слиједећа удружења грађана:

- Кинолошко друштво;
- Еколошко друштво “Екологика”;
- Еколошки покрет “Еко - вага”;
- Спортско друштво за одгој и заштиту ситних животиња „Хоби“, Дервента;
- Удружење пчелара „Липа“ - Дервента;
- Пчеларско еколошко друштво „Златна пчела“ - Лужани

7.2. Информисање у функцији едукације грађана и развијање јавне свијести

Информисање и обавјештавање грађана у локалној заједници и друштву у цјелини има посебан значај и улогу, у функцији је демократизације друштва и доприноси унапређењу и развоју укупних друштвених односа.

Правовремено, објективно и истинито информисање омогућава грађанима да остварују Уставом загарантована људска права и слободе, да активно учествују у раду своје локалне заједнице, да покрећу иницијативе, дају приједлоге и сугестије и укључују се у активности које се покрећу у срединама у којима живе и раде. Информација, а посебно средство којим се преноси, има велику моћ и утицај првенствено у формирању јавног мњења и промоција начела јавности рада.

Информације из дервентске општине пласирају се путем локалних новина „Дервентски лист“, регионалног листа „Посавске новости“, путем дописничке мреже јавних гласила: „Глас Српске“, „Независне новине“, Новинска агенција Републике Српске

„СРНА“, дневне новине „Фокус“, „Блиц“, „Дневни аваз“, ТВ Канал 3 и РТВ Републике Српске.

Органи локалне самоуправе треба да иницирају и подрже пројекте за информисање и едукацију јавности о отпаду да би грађане упознали о правима и могућностима да изразе своје мишљење и преференце о специфичним рјешењима управљања отпадом. Да би се укључили у одлучивање грађани морају познавати област (тематику) о којој се одлучује и морају бити благовремено обавијештени о конкретним облицима учешћа који им стоје на располагању. Једино добро информисани грађани могу активно учествовати у доношењу одлука и, у том смислу, право на информацију се може сматрати као право које је нераздвојиво од права на учешће у одлучивању.

Поред комуникације са грађанима, јако је важно да органи локалне самоуправе сарађују са представницима привредног сектора. Основни интерес привредног сектора је стицање добити, али се привредне активности морају одвијати у складу са важећим законодавством и у складу са принципима одрживог развоја. Путем интензивније комуникације повећава се заједничко разумијевање свих актера о проблематици отпада, као и вјероватноћа да се донесене одлуке касније ефектније реализују.

7.2.1. Измјена културних образаца и навика становништва

Потребно је радити на измјени ставова грађана о отпаду, информисање о њиховим правима и обавезама, са циљем измјене културних образаца генератора отпада.

При организовању едукација, едукативних кампања и дистрибуције информативног материјала потребно је водити рачуна о различитим категоријама становништва и учинити информације свима доступним.

- Потребно је информативни материјал прилагодити и неписменим категоријама становништва;
- Жене су главни агенси социјализације дјете и тиме могу да буду кључни фактори измјене ставова и понашања у вези са отпадом, стога је кампање неопходно прилагодити женама кроз визуелни аспект, начин дистрибуције материјала, садржај.
- Укључити школе и друге институције на локалном нивоу.
- Носиоци активности су локална самоуправа, јавна предузећа у сарадњи са локалним медијима и другим организацијама.

7.3. Учешће јавности

Органи локалне самоуправе општине Дервента су у току израде Плана управљања отпадом остварили три нивоа сарадње са грађанима, која ће се даље развијати у току реализације Плана:

1. Информисање - као једносмјерну врсту комуникације, када органи локалне

самоуправе објављују информације о процесима одлучивања или дају информације грађанима по захтјеву.

2. Консултације - подразумевају ограничену двосмјерну комуникацију, када органи локалне самоуправе траже и добијају повратне информације од грађана у одређеним моментима процеса одлучивања о систему управљања отпадом.

3. Активно учешће - подразумева напредну двосмјерну комуникацију између власти и грађана, која почива на принципима партнерства. Грађани су активно ангажовани у току читавог процеса одлучивања, они могу предложити опције за нова рјешења управљања отпадом, али је одговорност за доношење коначних одлука на страни власти.

Низ важећих закона прописује облике непосредног учешћа грађана у одлучивању, попут јавне расправе, јавног увида, референдума, збора грађана, грађанске иницијативе, мјесних заједница, панела грађана, и слично. Специфичне процедуре код организовања механизма учешћа грађана регулисане су статутима општина и посебним одлукама.

Укључивање јавности у одлучивање не значи да ће аутоматски сви грађани бити задовољни донесеним одлукама. Међутим, укључивањем јавности у раним фазама процеса омогућава се грађанима да изразе своја мишљења и ставове, који се разматрају у току процеса да би се постигао консензус. Искуство показује да је лакше и јефтиније промијенити одлуке у раним фазама процеса, него у моментима када су одлуке већ формулисане. Захваљујући томе што су укључени у разматрања од самог почетка грађани боље разумију донесене одлуке и често их подржавају чак и када се са њима не слажу.

Детаљан план активности информисања и учешћа грађана у току процеса израде и реализације Плана управљања отпадом дат је у прилогу 3 овог документа.

7.3.1. Доношење одлука и планирање мјера

Планирање управљања отпадом у РС регулисано је Законом о управљању отпадом, који прописује обавезу одговорних органа да се у току израде Плана (или стратегија) управљања отпадом консултују са представницима удружења за заштиту животне средине (поред консултација са другим релевантним актерима).

Одговорни општински орган ће одабир адекватних облика за укључивање јавности радити на основу разматрања низа практичних питања која се односе на локалне услове и околности процеса одлучивања. Добра припрема цјелокупних напора за укључивање јавности ради се кроз израду плана или стратегије. Тај докуменат разматра питања попут: шта је сврха (циљ) укључивања јавности, ко треба да учествује у одлучивању, да ли је шира (или заинтересована) јавност адекватно заступљена, када треба укључити јавност, на који начин мотивисати јавност да се укључи у одлучивање, коју врсту информација треба обезбиједити грађанима или позваним представницима да би се могли активно укључити, колико дуго треба да трају поједине фазе и догађаји за

учешће јавности, који ресурси су на располагању, на који начин ће се анализирати сугестије и коментари грађана, шта треба урадити након доношења одлуке (на који начин послати повратну информацију), итд.

У настојању да општински План управљања отпадом одражава потребе грађана, руководство општине Дервента охрабрује грађане да се укључе у процес израде овог документа. Кроз примјену планираних процедура учешћа грађана обезбиједиће се увид јавности у предложене опције и рјешења, организоваће се јавни састанци и расправе, отвориће се могућност за достављање коментара грађана у писаној форми, сви коментари ће се размотрити и обезбиједиће се повратна информација грађанима. Процедуре предложене у овом Плану учешћа грађана представљају темељна и квалитетнија рјешења од минималних захтјева који су прописани законом.

План учешћа грађана у општини Дервента обезбјеђује основни оквир за интерактивни дијалог између представника општинског руководства, локалне управе и грађана. Он уводи стратешке смјернице за укључивање грађана у процес израде и праћења реализације Плана управљања отпадом, што је у складу са важећим законским оквиром, а нарочито са Законом о управљању отпадом и принципима Архуске конвенције.

Смјернице за учешће грађана

Основни циљеви Смјерница за учешће грађана јесу да се грађани адекватно информишу о процесу израде Плана управљања отпадом и да се отворе могућности за коментаре и сугестије грађана у току тог процеса. Активности описане у овом документу немају за циљ да се информације обезбиједи сваком појединцу у општини, него да се организује информативна и едукативна кампања ширих размјера и да се максимизирају могућности за коментаре и учешће грађана у изради Плана управљања отпадом. Поред јавних расправа на нацрт Плана управљања отпадом, планира се организован је већи број јавних догађаја којима ће се обезбиједити учешће грађана.

Смјернице за организовање јавног увида

Јавни увид је најпогоднија опција за добивање детаљних писаних коментара од грађана. Обавјештења за јавни увид треба да садрже детаље о сљедећем:

- Врсте докумената који се дају на јавни увид, веб адреса за приступ електронском формату, адреса локације на којој се може добити копија или приступити штампаној верзији докумената и вријеме у које се то може учинити,
- Врста одлуке која ће се донијети на крају процеса јавног увида,
- Подаци о одговорном органу локалне управе и подаци о контакт особи у управи (име и презиме, број телефона, е-mail адреса, поштанска адреса),
- Рок и адреса (е-mail и поштанска адреса) за подношење писаних коментара,
- По потреби, навести и друге информације које могу утицати на процес одлучивања.

Повратна информација о коментарима грађана у току јавног увида ће се сачинити и објавити на веб страници општине Дервента, на огласној плочи у згради општине или доставити писменим путем на захтјев грађана.

Смјернице за организовање јавних догађаја

Представници општине и чланови тима за израду Плана у општини Дервента ће се приликом организовања јавних расправа побринути за следеће:

- Обавјештење о организовању јавног догађаја ће се објавити најмање 10 дана прије одржавања догађаја и то путем истицања обавјештења на веб страници општине, на огласној плочи у згради општине, објављивањем у локалним медијима на подручју општине Дервента и другим гласилима, како би грађани на вријеме били обавијештени о догађају и припремили се за догађај. Уз обавјештење, грађанима се могу доставити и друге корисне информације, попут нацрта докумената о којима ће се дискутовати. Текст обавјештења треба да садржи исте елементе као и обавјештење за јавни увид.
- Јавни догађаји ће се организовати на дан и у вријеме који су погодни за све грађане, те на локацијама које су приступачне грађанима, односно, циљним групама за поједине активности на територији општине Дервента.
- Водиће се отворена дискусија о релевантним питањима и омогућиће се свим заинтересованим грађанима да слободно изразе своје ставове и мишљења.
- За сваки јавни догађај припремиће се дневни ред којим ће се јасно дефинисати сврха састанка, теме за дискусију и акције које се планирају предузети.
- Фасилитатор или водитељ састанка ће се одредити за сваки јавни састанак. Он/она ће у уводном дијелу састанка јасно представити сврху састанка, описати процедуре које учесници треба да поштују при давању коментара, омогућити свим учесницима састанка да слободно изразе ставове и дају коментаре, те објаснити на који начин ће се коментари грађана користити у току финализације или ревизије Плана управљања отпадом.
- За сваки јавни догађај припремиће се листа за потписе свих учесника.
- За сваки догађај биће задужен записничар чији је задатак да води записник о дискусији. Записници ће се ставити на увид јавности путем објављивања на веб страници општине Дервента, на огласној плочи у згради општине или доставити писменим путем на захтјев грађана.

Информисање и едукација грађана

Информативна и едукативна кампања за подизање знања и свијести грађана о питањима отпада и о праву грађана на учешће у изради Плана управљања отпадом, организована је од стране локалних невладиних организација. Промотивни материјали су се штампали и дистрибуирали на различитим догађајима попут уличних акција, састанака фокус групе, округлом столу, и другим догађајима. Такође, анимирала су се школска дјеца путем еко-предавања у школама. У току кампање обезбијеђена је стална медијска промоција путем радио џингла и радио емисија. Опис тока кампање налази се у Прилогу 2.

7.3.2. Укључивање грађана у измијењени систем управљања отпадом

Неопходно је укључити грађане у прикупљање отпада, како отпада из домаћинства, тако и других врста отпада, чишћење јавних простора и друге активности. Осим тога,

потребно је обезбиједити подршку грађана за промјене и нове процесе, што је могуће једино уз потпуно информисање грађана и учешће у процесу планирања и доношења одлука.

- Организовање кампање и интервјуисање грађана „од врата до врата“ у којима ће им бити представљен процес, кључне промјене, а уједно ће бити испитане и њихове потребе и преференције у вези са прикупљањем отпада и измјенама услуга комуналног предузећа и других институција. Неопходно је у ове активности укључити жене као циљну групу и омогућити да оне изнесу своје мишљење и потребе. Радне улоге у домаћинству су такве да су жене те које припремају храну, старају се о хигијени, односно обављају 2/3 неплаћеног рада у домаћинству, утичу на то да су жене задужене за селекцију, сегрегацију и одношење отпада из домаћинства. Оваква подјела улога утиче на потребе које оне имају у вези са услугама одношења отпада - квалитетом, локацијом, начином прикупљања, фреквенцијом и цијеном. Жене ће, имајући у виду потребно вријеме радије жељети да оприједјеле средства за услуге одношење отпада из домаћинства и комуналног отпада из домаћинства, док мушкарци можда на то неће бити спремни.
- Организовати обуке за грађане за примарну селекцију и генерисање отпада из домаћинства, где је неопходно укључити жене.
- Организовати консултације у мјесним заједницама и насељима око могућности да се грађани укључе у прикупљање и самоприкупљање отпада у сарадњи са невладиним организацијама. Предложити могућности за периодично прикупљање чврстог отпада из домаћинства и других рециклажних сировина од врата до врата, као и могућности наплате комуналних услуга од врата до врата.
- Неопходно је организовати консултације са грађанима и невладиним организацијама на нивоу насеља, око најпожељнијег модела њиховог укључивања, као и због обезбијеђивања сагледавања реалних и стварних потреба становништва, на основу којих ће бити планиране мјере.
- Неопходно је да становништво из руралних подручја такође буде укључено у све мјере и активности које се спроводе, као и да се унаприједи инфраструктура у руралним подручјима како би се побољшали услови живота жена и мушкараца. Имплементацијом овог плана свакако ће се подићи квалитет услуга у руралним подручјима што ће допринети побољшању положаја жена у руралним подручјима.

7.4. Начин укључивања мишљења јавности у процес процјене утицаја

Закони о заштити животне средине прописују случајеве када је неопходно провести поступке процјене утицаја на поједине пројекте који могу бити од утицаја на животну средину, те када је обавезно да прије пуштања у рад одређеног погона или постројења треба прибавити еколошку дозволу. Законске одредбе о процјени утицаја и издавању дозвола су генералне и било је неопходно осигурати подзаконске акте којима би се ова област подробно регулирала. У области управљања отпадом процес процјене утицаја је од нарочите важности приликом изградње инфраструктуре, попут депонија, постројења за спаљивање појединих врста отпада, итд.

У Федерацији усвојен је један правилник који регулира и процјену утицаја и издавање дозвола. У Републици Српској је прије припреме подзаконских аката измијењен и допуњен Закон о заштити животне средине, те су на основу измијењеног закона донесене двије уредбе - уредба која регулише процјену утицаја и посебна уредба која регулише питање издавања еколошких дозвола. На основу закона и уредби у Републици Српској је усвојено и Упутство о садржају и обиму студије о процјени утицаја.

На овај начин у оба ентитета успостављен је солидан правни основ за процјену утицаја и издавање дозвола. Осим саме процјене и издавања дозволе закон утврђује обавезу информисања и омогућавања учешћа јавности у овим поступцима.

Постоји обавеза органа да обавијести јавност о пријему захтјева за провођење поступка процјене утицаја. Наиме, одредба јасно захтијева од органа да одмах по пријему захтјева о томе обавијести јавност на примјерен начин (оглас у дневним новинама) о примљеном захтјеву и у тексту наведе најважније податке о самом пројекту и носиоцу пројекта. У огласу треба навести и на који начин заинтересирана особа може прибавити више података, односно како се може упознати са детаљима захтјева.

Треба рећи да је у измијењеном тексту Закона у Републици Српској пропуштено да се изричито наведе обавеза органа да се овај поступак мора примијенити и код претходне процјене. На овај начин створена је могућност да орган не објави информације о покренутом поступку за претходну процјену чиме се битно слаби режим учешћа јавности у поступку.

Закони су досљедни и усаглашени у дијелу који се односи на објављивање одлуке о претходној процјени. Наиме, у оба закона јасно је да је надлежни орган дужан обавијестити јавност о донесеној одлуци о претходној процјени.

У поступку саме процјене орган је дужан обавијестити јавност о чињеници да је поднесен захтјев за припрему студије, а након пријема нацрта студије дужан је омогућити увид у њу и у сву документација која је приложена уз студију. Имајући у виду чињеницу да је студија врло често јако обимна те да као прилог има велики број попутних докумената обавезно је да се јавним путем јавност обавјештава о постојању нацрта студије и о мјесту и времену када се може извршити увид у ту документацију. Постоји обавеза достављања комплетне документације само органима локалне самоуправе који могу имати непосредан правни интерес за поједине аспекте процјене (органи надлежни за питања околине, здравља и просторног уређења).

Након што је студија о процјени дата на увид чиме је омогућено да се на основу нацрта студије дају коментари и мишљења, орган све коментаре и мишљења доставља израђивачу студије, уз сугестију да студију коригује и посебно образложи зашто коментар и мишљења заинтересираних страна није узео у обзир. Дио који се односи на коментаре мора бити посебно приказан у коначној студији.

Након што је утврђен текст студије орган који води поступак дужан је комплетан текст дати на увид заинтересираним особама и на примјерен начин обавијестити јавност о одржавању јавне расправе. Јавна расправа је обавезан дио поступка одобравања студије. Иако је обавеза организирања расправе на страни носиоца пројекта, расправу увијек води и о њој сачињава записник надлежни орган. И у овом дијелу поступка

обавезно се констатују све примједбе, сугестије и коментари, те се у посебном дијелу образлаже зашто примједбе, сугестије и коментари нису усвојени.

Пропуштање да се одбијање коментара образложи може бити правни основ за улагање жалбе, односно покретање управног спора на донесену одлуку.

Након проведене процедуре у складу са наведеним, надлежни орган дужан је објавити одлуку о процјени на примјерен начин и заинтересиране стране обавијестити о њиховом праву да покрену поступке којима би заштитили своја евентуална права у вези са одлуком.

Правни основ за учешће јавности у специфичним активностима је јако добро прецизиран у законима о заштити околине у оба ентитета. Постоје мале недоследности у дијелу поступка претходне процјене о чему треба повести рачуна у припреми измјена и допуна закона. Будући да је питање учешћа јавности питање процедуре оно се мора регулисати законом јер подзаконским актом, према правном систему, није могуће уређивати питања од значаја за поступак.

8. РАЗВОЈ И ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА ЛОКАЛНОГ ПЛАНА УПРАВЉАЊА ОТПАДОМ

Израдом акционог плана заштите животне средине за општину Дервента, између осталог, идентификована су два основна проблема која се односе на управљање отпадом:

- Проблем загађења земљишта због постојања 12.000 тона отпада годишње и његовог неадекватног одлагања на Централној депонији Поље (која уопште не задовољава услове којим се онемогућује загађење земљишта и подземних вода) и
- Проблем загађења земљишта због постојања дивљих одлагалишта отпада, затрпавања, паљења или директног бацања на/у земљиште или директног бацања у ријеке и потоке гдје дивља одлагалишта или директно бацање природу загађује са око 4000 тона отпада годишње

У истом документу, под стратешким циљем „Стратешки циљ 2-ТЛО И ОТПАД: Смањено загађењетлауспоставомекономскиодрживогсистемауправљањаотпадомзацјелокупно (100%) подручје општине Дервента и у потпуности уклоњеним евидентираним минско експлозивним средствима“ идентификовани су сљедећи оперативни циљеви:

- ОЦ1: Прихваћена општинска стратегија управљања отпадом.
- ОЦ2: Формирана и усвојена цијена третмана прикупљања и збрињавања отпада која осигурава економски одржив систем управљања отпадом
- ОЦ3: Повећан капацитет у техничко-организационом смислу субјеката задужених за управљање отпадом за збрињавање 20 000 м³
- ОЦ4: Смањене површине под дивљим депонијама за 60% на општини Дервента.
- За остварење ових циљева у наредном периоду од 6 година општина Дервента намјерава остварити низ мјера, међу којима издвајамо оне које се односе на управљање отпадом:

Тип мјере	Шта?	Ко?	Кад?	Колико?/извор средстава
Лобирати	1.1 ИЗ ПЛАНА УПРАВЉАЊА ОТПАДОМ			
Заложити се и подржати	2.1 Сарадња комуналног предузећа и општине у доношењу формалне одлуке о формирању цијена		2012	

Тип мјере	Шта?	Ко?	Кад?	Колико?/извор средстава
Заложити се и подржати	2.2 Методологија формирања цијена (одлука-цјеновник) - усвојена одлука		2012	
Реализовати/демонстрирати	3.1 Повећавање капацитета у техничко-организационом смислу Јавног предузећа Комуналац кроз набавке 3 специјализована возила		2012-2016	600 000
Реализовати/демонстрирати	3.2 Повећавање капацитета у техничко-организационом смислу Јавног предузећа Комуналац кроз набавке 10 великих и 20 малих контејнера		2012-2016	50 000
Реализовати/демонстрирати	3.3 Пројекти уређења и санирања постојеће локалне депоније		2012-2018	1 200 000
Заложити се и подржати	4.1 Процес доношења одлука о одвозу комуналног отпада		2012	
Заложити се и подржати	4.2 Процес доношења правилник о формирању цијена одвоза комуналног отпада		2012	
Реализовати/демонстрирати	4.3 Појачан инспекцијски надзор		2012-2014	
Реализовати/демонстрирати	4.4 Акције чишћења постојећих евидентираних дивљих депонија на подручју општине Дервента		2012-2018	30 000
Реализовати/демонстрирати	4.5 Едукација становништва у поступању са отпадом		2012-2014	10 000

8.1. Акциони план

У циљу реализације постављених циљева, као и рјешавања проблема идентификованих у овом Плану, предлаже се сљедећи акциони план за имплементацију општинског плана управљања отпадом.

Акциони план за унапријеђење система за прикупљање и одвоз отпада

Р.б.	Опис мјере	Рок извршења	Одговорност за извршење	Потребна средства	Извор средстава
1	Измјена прописа: • Просторним планом утврдити локације грађевина и постројења за управљање отпадом • Доношење одлуке о локацијама контејнера	2012-2013	Општина	-	-
2	Иницирати: • Доношење Ентитетског плана управљања отпадом	2012	Општина	-	-
3	Основати тијело комунално-еколошке контроле	2012-2013	Општина	-	-
4	Проширење услуга на мјесне заједнице које до сада нису покривене одвозом отпада	2012-2018	Општина и комунално предузеће	500.000 КМ	донатор, Општина, Комунално предузеће, корисници
5	Организовање сакупљања опасног отпада из домаћинства	2013-2014	Општина и комунално предузеће	50.000 КМ	Општина
6	Даљње проширење услуга • Израда студије о техничким могућностима проширења • Оцјена спремности грађана да плате за услугу • Економска анализа изведивости	2012-2018	Општина и комунално предузеће	У зависности од резултата техно-економске анализе	Општина и комунално предузеће
7	Замјена постојећих посуда за прикупљање комуналног отпада и возила на подручју општине Дервента	2012-2014	Општина и комунално предузеће	600.000 КМ	Општина и комунално предузеће Страни донатори

Акциони план за унапријеђење система за искориштавање отпада

Р.б.	Опис мјере	Рок извршења	Одговорност за извршење	Потребна средства	Извор средстава
1	Успостава система селективног прикупљања отпада • Подизање јавне свијести о потреби одвојеног прикупљања отпада • Изградња/набавка инфраструктуре за одвојено прикупљање	2012-2014	Општина и комунално предузеће	50.000 КМ	Општина и комунално предузеће

Акциони план за унапријеђење система за коначно одлагање отпада

Р.б.	Опис мјере	Рок извршења	Одговорност за извршење	Потребна средства	Извор средстава
1.	Регулација/санација постојеће депоније „Поље“ • Израда Плана активности регулације и санације депоније	2012	Општина	5.000 КМ за израду плана активности	Фонд за заштиту животне средине
2	Уклањање и санација дивљих депонија: • Израда схеме локација дивљих депонија са приоритетима уклањања • Извођење радова на уклањању у санацији депонија • Обавјештавање јавности и мјесног становништва о активностима уклањања дивљих депонија и забрани поновљеног одлагања смећа на дивље депоније • Постављање знакова забране одлагања смећа	2012-2018	Општина и комунално предузеће	50.000 КМ	Општински буџет Страни донатори

Акциони план за унапријеђење јавне свијести

Р.б.	Опис мјере	Рок извршења	Одговорност за извршење Потребна средства	Потребна средства	Извор средстава
1	Подизање јавне свијести кроз годишњи позив за акције НВО • Организовање едукације по МЗ и у школама • Израда и дистрибуција летака • Организација презентација, јавних трибина и округлих столова	2012-2018 на годишњем нивоу	Општина	10.000 КМ	Општински буџет
2	Континуирано информисање/ обавјештавање/ упозоравање јавности • Веб страница, радио и телевизија	2012-2018	Општина	-	-

Ризици за имплементацију плана могу постојати у сегменту наплате организованог прикупљања отпада за нове кориснике, што би требало кроз акте дефинисане правним оквиром, додатно регулисати.

Такођер, ризик за имплементацију плана може постојати уколико не успијемо подићи ниво свијести корисника услуга, кроз јавну кампању и презентирати им све користи имплементације овог плана и њихов дугорочни значај. Свим корисницима услуга мора бити јасно презентовано и објашњено начело „загађивач плаћа“.

8.2. Праћење промјена

За развој, имплементацију, мониторинг и ревизију Плана управљања отпадом општине Дервента ће бити задужен тим којег ће именовати општински начелник, најкасније 30 дана по усвајању Плана и његовој објави у Службеном гласнику општине Дервента.

Мониторинг и ревизија су основни дијелови процеса имплементације. Мониторинг ће одредити да ли су акције из Локалног плана управљања отпадом постигнуте и да ли је отпад у хијерархији у складу са принципима стратегије управљања отпадом. Локални индикатори ће такође допринијети дајући свеукупно сагледавање управљања отпадом.

Потребно је правити годишње извјештаје о имплементацији плана које треба презентовати Скупштини Општине, са кратким приказом развојног плана за наредну годину. Процес избора најприхватљивијих опција за животну средину је озбиљан и осјетљив процес, који укључује локалну самоуправу и велики број кључних заинтересованих страна уз обавезно укључивање јавности.

Локални план управљања отпадом општине Дервента потребно је ревидовати након сваких година дана, односно након усвајања Регионалног плана управљања отпадом, али и након 6 година са циљем утврђивања да ли предложена рјешења приликом израде плана и даље представљају најбоља рјешења са финансијског и аспекта заштите животне средине. Такође том приликом се може извршити и усклађивање плана са евентуалним промјенама у законској регулативи која се односи на управљање отпадом.

Да би се осигурало да Локални план управљања отпадом постане стварност, основно је праћење и извјештавање о његовој имплементацији.

9. ЛИТЕРАТУРА

- 1) Закон о управљању отпадом („Службени гласник Републике Српске“, број 53/02 и 65/08)
- 2) Закон о заштити животне средине („Службени гласник РС“, бр. 28/07 - пречишћен текст)
- 3) Закон о комуналним делатностима („Службени гласник Републике Српске“, број 11/95, 18/95 и 51/02)
- 4) Закон о локалној самоуправи (Службени гласник Републике Српске“, број 101/04, 42/05 и 118/05)
- 5) Одлука о комуналном реду општине Дервента, („Сл. гласник општине Дервента“, број: 7/07)
- 6) Акциони план заштите животне средине општине Дервента 2012-2017 (ЛЕАП), нацрт документа
- 7) Стратегија развоја општине Дервента 2011-2016
- 8) Студија о чврстом отпаду за сјеверо-источну БиХ са детаљним прегледом стања у општинама Маглај, Жепче, Лукавац, Дервента и Тузла уз осврт на стање у другим градовима

10. ПРИЛОЗИ

Прилог бр. 1: Рјешење о именовану тима за израду Плана управљања отпадом

На основу члана 72. стив 3. Закона о локалној самоуправи („Службени гласник Републике Српске“ број 101/04, 42/05 и 118/05), члана 54. и 62. Статута општине Дервента („Службени гласник општине Дервента“, број 6/05, 4/08 и 6/08), Начелник општине Дервента донио је

Р Ј Е Ш Е Њ Е

о именовану чланова Општинског тима у Пројекту „ Право БиХ грађана на здраву животну средину“

1. За учешће у имплементацији Пројекта „ Право БиХ грађана на здраву животну средину испред Општине Дервента као чланови општинског тима именују се :

- Ренија Маринко, комунални полицајац,
- Марић Даринка, представник Одјеленља за стамбено-комуналне послове,
- Продић Предраг, представник АД „Комуналац“ Дервента,
- Шербић Јефимија, дипл.инг. архитектуре,
- Новић Срђан, дипл. инг. саобраћаја,
- Јевтић горан, дипл. инс. грађевине

2. . Ово Рјешење објавити у „Службеном гласнику Општине Дервента“

Број: 02-170-1944/11

Датум: 27.05.2011. године.

Начелник Општине

Милорад Самић

Прилог бр. 2: Опис тока кампање у МЗ Осиња

„ПРАВО ГРАЂАНА БИХ НА ЗДРАВУ ЖИВОТНУ СРЕДИНУ“

Кампања „УРЕДИМО ОДВОЗ ОТПАДА ЗА ЈОШ ЈЕДНУ ЗАЈЕДНИЦУ“

Проблем

Простор Осиње заједно са селима која гравитирају овој мјесној заједници насељава више од 10.000 становника. Питање одвоза отпада није уређено. Пракса одвоза отпада постоји само из Центра Осиње гдје се одвоз отпада врши два пута мјесечно, што је недовољно. Све чешћи су призори дивљих депонија поред пута. Грађани су отворено исказали своје незадовољство тренутним стањем и спремност да се укључе у рјешавање овог проблема.

Циљеви кампање

- Питање одвоза отпада са простора МЗ Осиња уврстити у агенду рада Одјељења за стамбено-комуналне послове односно у агенду рада Општине Дервента
- Подићи свијест грађана Осиње о потреби уређеног одвоза отпада са простора МЗ Осиња

Иницијални састанак са представницима МЗ Осиња - 13.10.2011. године

Предметни састанак је окупио све релевантне актере када је у питању иницијатива за уређен одвоз отпада из МЗ Осиња (Општина Дервента, МЗ Осиња, комунално предузеће Комуналац АД, ОШ „Ђорђе Панзаловић“ Осиња). На састанку је презентована идеја о потреби уређења одвоза отпада из МЗ Осиња као и пројекат у склопу кога је покренута иницијатива за уређен одвоз отпада. Током састанка исказан је интерес за рјешавање овог проблема, прије свега од представника МЗ Осиња. Такође исказана је и спремност да се МЗ Осиња активно укључи у рјешавање проблема одвоза отпада. Договорена је потреба да се о овој иницијатива поразговара са већим бројем грађана МЗ Осиња (одржавање јавног скупа) као и да се руководство Општине Дервента директно укључи у ове активности.

Тематска трибина у ОШ „Ђорђе Панзаловић“ у Осињи - 13.11.2011. године

Трибина је организована за грађане МЗ Осиња као и за пар МЗ-а које гравитирају Осињи. Трибини је присуствовао 21 грађанин, укључујући и замјеника начелника г-дина Игора Жунића. На јавној трибини презентовани су циљеви кампање, реализоване активности као и планови за наредни период.

Провјерен је интерес код грађана за предметну иницијативу и утврђен је позитиван став грађана када је у питању рјешавање предметног проблема. На трибини су грађани изнијели своја очекивања да Општина Дервента учини конкретне кораке у смислу предлагања модела рјешавања овог проблема (уз непосредне консултације са комуналним предузећем).

Улична акција МЗ Осиња - 19.11.2011. године

Улична акција организована је у центру МЗ Осиња с циљем промовисања иницијативе о потреби одвоза отпада из МЗ Осиња као и прикупљања потписа подршке овој иницијативи.

Током уличне акције прикупљено је више од 100 потписа грађана који су заинтересовани за рјешавање проблема.

Радио Прњавор - 23.11.2011. године

Одржана је радио емисија на Радио Прњавору с циљем промоције покренуте иницијативе о уређењу одвоза отпада у МЗ Осиња. Своје мишљење о овом проблему дали су представници МЗ, Општине Дервента, Комуналац АД Дервента, ОШ „Ђорђо Панзаловић“ Осиња.

Тематска трибина у Општини Дервента - 25.11.2011. година

Трибина је организована како би представници МЗ Осиња непосредно исказали свој интерес као и интерес грађана (листа са потписима прикупљеним током уличне акције) руководству Општине Дервента за рјешавање проблема одвоза отпада. Тринини је присуствовало укупно 12 представника релевантних институција и организација.

На трибини су представљени тренутни резултати кампање и затражен став Општине Дервента за рјешавање предметне проблематике. Исказана је спремност од стране присутних одборника у локалној скупштини да ово питање поставе на редовним засједањима како би се овај проблем додатно актуелизовао.

Предавање „Хајде да разговарамо о отпаду“ ОШ „Ђорђо Панзаловић“

У склопу кампање организована су и два предавања за ученика основне школе с циљем подизања свијести ученика о потреби заштите животне средине, а самим тим и потреби за адекватнији третман отпада на простору МЗ Осиња. Предавањима је присуствовало укупно 52 ученика, представници савјета ученика, који су преузели обавезу да знање стечено на овим предавањима подијеле са својим вршањацима у разредима из којих долазе.

Састанак са Предсједником СО Дервента - 21.12.2011. године

Састанак је одржан како би се разговарало о најповољнијем модалитету за укључење СО Дервента у рјешавање предметног проблема.

На састанку је договорено да се МЗ Осиња обрати СО Дервента са захтјевом да се питање рјешавања проблема отпада у овој МЗ стави у Програм рада СО Дервента за 2012. годину.

Договорене активности:

- Савјет МЗ Осиња ће упутити допис СО с циљем уврштавања ове иницијативе у Програм рада СО Дервента за 2012. годину.
- Иницијатива за рјешавање овог проблема ће се доставити начелнику Општине Дервента.

Прилог бр. 3: План активности информисања и учешћа грађана у току процеса израде и реализације Плана управљања отпадом

Фазе у процесу израде Плана управљања отпадом	Циљне групе	Активности	Канали комуникације	Временски рокови	Потребни ресурси (људски, финансијски, материјални)
Доношење одлуке о изради Плана управљања отпадом од стране начелника					
Информисање јавности о почетку израде Плана управљања отпадом	Грађани општине Дервента	Кратка информативна кампања у сарадњи са невладиним организацијама	Конференција за штампу, Вијест на веб страници општине и МДПи, Радионица са НВО-има	Април - мај 2011.	Начелник (за учешће на конференцији за штампу), Административна и логистичка подршка за припремање конференције, обавјештења за медије, Финансије за организовање радионице за НВО-е (простор, освјежење, експертиза)
Едукација јавности о питањима отпада и праву на учешће	Грађани општине Дервента, Ученици основних школа	Едукативна кампања у сарадњи са невладиним организацијама	Округли сто, Улична кампања, Еко-предавања за ученике, Медијска кампања	Септембар - новембар 2011.	Административна и логистичка подршка за припремање округлог стола, Експертиза за предавања у школама, Финансије за организовање свих догађаја (простор, освјежење, експертиза/предавачи, дневнице за волонтере, промо материјал)
Оснивање тима за израду Плана управљања отпадом и анализа актера					

Локални план управљања отпадом за општину Дервента за период 2012 - 2018

Faze u procesu izrade Plana upravljanja отпадом	Ciljne grupe	Aktivnosti	Kanali komunikacije	Vremenski rokovi	Potrebni resursi (ljudski, finansijski, materijalni)
Израда нацрта Плана управљања отпадом (анализа стања, дефинисање циљева и плана активности)					
Прикупљање података и консултације са интересним странама	Представници МЗ, Бизнис сектор, ЈКП Комуналац	Састанци са представницима Савјета МЗ, Округли сто, Састанци са руководством ЈКП Комуналац	Дистрибуција промотивног материјала, Састанци, Писмена комуникација (записници са састанака, итд.)	Мај - новембар 2011.	Успостављање тимова за састанке у МЗ, Административна и логистичка подршка за припремање округлог стола, Финансије за организовање свих догађаја (простор, освјежење, експертиза/ предавачи, промо материјал)
Финализација Плана управљања отпадом и отварање јавних расправа					
Јавне расправе о приједлогу Плана управљања отпадом	Грађани општине Дервента, Заинтересоване НВО-е, Мјесне заједнице Јавне институције, Бизнис сектор	Писање и објављивање обавјештења, Позиви на адресе појединих актера, Одржавање јавне расправе Писање и објављивање записника са јавних расправа	Обавјештења о јавној расправи путем веб страница (општина,), огласне плоче општине, огласних плоча у мјесним заједницама, итд. Повратна информација - записници са јавних расправа ће се дистрибуирати истим каналима.	Април 2012	Административна и логистичка подршка за организовање јавних расправа, Водитељ (фасилитатор) и записничар

Faze u procesu izrade Plana upravljanja otpadom	Ciljne grupe	Aktivnosti	Kanali komunikacije	Vremenski rokovi	Potrebni resursi (ljudski, finansijski, materijalni)
Јавни увид	Грађани општине Дервента, Заинтересоване НВО-е, Мјесне заједнице Јавне институције, Бизнис сектор	Писање и објављивање објављештења / достављање на адресе појединих актера, Прикупљање коментара и одговори на упите, Писање и објављивање повратне информације	Објављештења о јавном увиду путем веб страница (општина), огласне плоче општине, огласних плоча у мјесним заједницама, итд. Повратна информација о коментарима актера ће се дистрибуирати истим каналима.	Април-Мај 2012	Административна и логистичка подршка за организовање јавног увида, Контакт особа за упите, прикупљање и анализу коментара и писање повратне информације
Уврштавање коментара грађана; Израда приједлога Плана управљања отпадом и усвајање на СО					
Реализација Плана управљања отпадом (мониторинг и евалуација)					
Редовно извјештавање јавности о напретку у реализацији	Грађани општине Дервента	Састављање извјештаја (информација) за јавност, Објављивање информација	Објављивање информација путем веб страница (општина), огласних плоча у згради општине и у мјесним заједницама, локалних медија, итд.	Од усвајања плана надаље	Административна подршка за писање извјештаја (информација) и њихово објављивање (ресорна служба у општини, службеник за информисање)

“Овај документ је урађен уз помоћ Европске уније. Садржај документа је искључива одговорност тима за израду Плана управљања отпадом и ни у ком случају не представља становишта Европске уније.”